

Offentlighet i sivile saker – med særlig fokus på allmennhetens innsynsrett

Universitetet i Oslo

Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 540

Leveringsfrist: 25.11.2010

Til sammen 17 681 ord

24.11.2010

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Tema og avgrensninger	1
1.2	Bakteppe	2
1.2.1	Offentlighetsprinsippet	2
1.2.2	Muntlighetsprinsippet	4
1.2.3	Kort historikk – offentlighet i tvisteloven	5
1.3	Hensyn	7
1.3.1	Tillit og kontroll	7
1.3.2	Personvern og beskyttelse av privatlivets fred	8
<u>2</u>	<u>OFFENTLIGHET I SIVILE SAKER</u>	<u>11</u>
2.1	Oversikt over reglene om offentlighet i sivile saker	11
2.2	Kort om Grunnloven § 100 femte ledd	12
2.3	EMK art 6 nr. 1 – ”public hearing”	13
2.3.1	Innledning	13
2.3.2	Anvendelsesområde	13
2.3.3	Innhold	15
2.3.4	Gjennomføring i norsk rett	17
2.4	Nærmere om møteoffentlighet og referatadgang	18
2.4.1	Innledning	18
2.4.2	Hovedregel om møteoffentlighet og referatadgang	19
2.4.2.1	Møteoffentlighet	19
2.4.2.2	Referatadgang	20
2.4.2.3	Opplysninger om berammede rettsmøter	21
2.4.3	Unntak fra hovedregelen om møteoffentlighet og referatadgang	22
2.4.3.1	Lukkede dører	22
2.4.3.2	Referatforbud	24
2.4.3.3	Taushetsplikt	27
2.4.3.4	Pålegg om hemmelighold	27
2.4.4	Kort om saksbehandling, formkrav og overprøvingsadgang	28

2.5	Nærmere om allmennhetens innsynsrett – dokumentoffentlighet	30
2.5.1	Innledning	30
2.5.2	Dokumentbegrepet	30
2.5.3	Hovedregel om allmennhetens innsynsrett	31
2.5.3.1	Innsyn i rettsbøker m.m. – tvisteloven § 14-2 første ledd	31
2.5.3.2	Innsyn i andre saksdokumenter – tvisteloven § 14-2 annet ledd	33
2.5.3.3	Innsyn i dokumenter som ikke omfattes av innsynsretten	36
2.5.4	Unntak fra retten til innsyn i rettsbøker og rettsavgjørelser	37
2.5.4.1	Innledning	37
2.5.4.2	Unntak etter tvisteloven § 14-3 første ledd	37
2.5.4.3	Unntak etter tvisteloven § 14-3 annet ledd	38
2.5.5	Unntak fra retten til innsyn i ”andre saksdokumenter”	40
2.5.5.1	Innledning	40
2.5.5.2	Unntak etter tvisteloven § 14-4 annet ledd	41
2.5.5.3	Unntak etter tvisteloven § 14-4 tredje ledd	43
2.5.6	Gjennomføring av innsyn	45
2.5.7	Tidspunkt for innsyn	47
2.5.8	Saksbehandling ved tvist om innsyn	49
2.5.8.1	Behandling av innsynsspørsmålet	49
2.5.8.2	Formkrav og overprøvingsadgang	51
2.6	Meroffentlighet	52
<u>3</u>	<u>AVSLUTNING</u>	<u>55</u>
	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>57</u>

1 Innledning

1.1 Tema og avgrensninger

Tema for oppgaven er offentlighet i sivile saker. Offentlig rettergang kan sies å bestå av de tre elementene møteoffentlighet, referatadgang og innsynsrett. Møteoffentlighet sikter til offentlighetens adgang til å følge rettsmøtene, referatadgang til i hvilken grad behandlingen og avgjørelsene kan gjengis offentlig og innsynsrett til allmennhetens rett til innsyn i saksdokumentene. Reglene som regulerer dette kan betegnes offentlighetsbestemmelser. I praksis er offentlighetsbestemmelsene av størst betydning for pressen som gjennom sitt virke søker informasjon som publiseres gjennom ulike medium.

Den 1. januar 2008 fikk vi ny prosesslov for behandlingen av sivile krav ved ikrafttreddelsen av tvisteloven¹. Tvisteloven avløste tvistemålsloven² av 1915 og åpner for skriftlig behandling i større grad enn tidligere, samtidig som allmennhetens innsynsrett i saksdokumentene utvides betydelig.³ Samlet innebærer dette at offentligheten i sivile saker i større grad enn tidligere beror på graden av dokumentoffentlighet. Det legges derfor særlig vekt på bestemmelsene som regulerer allmennhetens innsynsrett. Domstoloven⁴ kapittel 7 regulerer møteoffentlighet og referatadgang og disse bestemmelsene ble endret ved lov av 4. juni 1999 nr. 31 om endringer i rettergangslovene m.m. (heretter endringsloven). Denne lovendringen er også sentral for oppgaven.

Oppgaven gir en fremstilling av offentlighetsbestemmelsene i de alminnelige rettergangslovene tvisteloven og domstoloven. Fremstillingen begrenses til offentlighet i saker som behandles etter reglene om allmennprosess i tvisteloven.⁵ Offentlighet ved

---

¹ Lov av 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

² Lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

³ NOU 2001:32 Bind A s. 599 flg

⁴ Lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstoloven)

⁵ Jf tvisteloven kapittel 9

behandling etter reglene om småkravsprosess⁶ og behandling i forliksrådet⁷ utelates følgelig. Videre utelates offentlighet i sakstypene som oppstilles i domstoloven § 125 annet ledd. Dette er blant annet saker etter ekteskapsloven og barneloven, og er de samme som oppstilles domstoloven §§ 129 annet ledd, 130 tredje ledd og tvisteloven § 14-4 første ledd. Felles for disse sakstypene er at offentligheten i utgangspunktet er avskåret. Offentlighet i saker som behandles etter tvisteloven kapittel 36, saker om administrative tvangsvedtak i helse- og sosiaalsektoren, behandles ikke. Også for disse sakstypene er utgangspunktet at offentligheten er avskåret.

Offentlighetsbestemmelser i spesiallovgivningen som for eksempel voldgiftsloven⁸, skifteloven⁹ og konkursloven¹⁰ omfattes ikke. Reglene om offentlighet i forvaltningen som reguleres av offentleglova¹¹ nevnes kun kort der det har betydning for sammenhengen. Det redegjøres ikke for partsoffentlighet eller rett til innsyn i saksdokumentene for tredjemann med rettslig interesse etter tvisteloven § 14-1 tredje ledd. Regler om fotografering, filming, fjernmøter og fjernavhør berøres i liten grad. Folkeretten berøres ved de krav menneskerettighetene stiller til offentlig rettergang og fremstillingen begrenses til EMK¹² art 6 nr.1.

Sentralt for oppgaven er det såkalte offentlighetsprinsippet som krever at en rettergang som hovedregel skal være offentlig. Det vil videre redegjøres for hensyn som kan begrunne unntak fra hovedregelen om offentlighet.

1.2 Bakteppe

1.2.1 Offentlighetsprinsippet

Om betydningen av offentlighet heter det i Alf Bohlins bok ”Offentlighetsprinsippet”:

---

⁶ Jf tvisteloven kapittel 10

⁷ Jf tvisteloven kapittel 6

⁸ Lov av 14. mai 2004 nr. 25 om voldgift (voldgiftsloven)

⁹ Lov av 21. februar 1930 om skifte (skifteloven)

¹⁰ Lov av 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)

¹¹ Lov av 19. mai 2006 nr 6 om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd (offentleglova)

¹² Den europeiske menneskerettighetskonvensjon. Inn tatt som vedlegg 1 til lov av 21.mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

”Då den offentliga verksamheten är något som angår alla medborgare, är det i ett folkstyrt samhälle av utomordentligt stor betydelse, att myndigheternas verksamhet så långt som möjligt sker i öppna former och under innsyn av allmennheten och massmedia”.¹³

Offentlighet kan være en betegnelse på den egenskap at noe er *tilgjengelig* for alle,¹⁴ og et prinsipp kan beskrives som en overordnet eller grunnleggende setning for tenkning eller handling.¹⁵ Offentlighetsprinsippet er generelt og peker på at prosesser i samfunnet i størst mulig grad bør være åpne og tilgjengelige.

Sitatet over er hentet fra en bok som gir en fremstilling av offentlighetsprinsippet i svensk forvaltning, og det er nettopp i forvaltningssammenheng offentlighetsprinsippet ofte trekkes frem. Offentlig rettergang er imidlertid et grunnleggende rettsstatsprinsipp og offentlighetsprinsippet gjelder utvilsomt også for vår prosessordning.¹⁶ Som begrunnelse for offentlighet i rettergang nevner man stikkordsmessig ofte demokratihensynet, kontrollhensynet, rettssikkerhetshensynet, samt hensynet til spredning av informasjon.¹⁷ Offentlighetsprinsippet er ikke absolutt. Hensyn som kan legitimere begrensninger i offentligheten er for eksempel offentlige interesser, private interesser, effektivitet og begrensede ressurser.¹⁸ (se pkt 1.3).

Norge er folkerettslig forpliktet til å sikre en offentlig rettergang ved EMK art 6 nr 1 og prinsippet om offentlig rettergang er grunnlovsfestet i Grunnloven¹⁹ § 100 femte ledd første punktum. I begge disse bestemmelsene angis også hvilke hensyn som kan begrunne innskrenkning i offentligheten. Som ett av flere sentrale elementer finner vi videre offentlighetsprinsippet nedfelt i tvistelovens formålsbestemmelse.²⁰ Disse

---

¹³ Bohlin (2007) s. 17

¹⁴ www.wikipedia.org, søkeord ”offentlighet”

¹⁵ www.wikipedia.org, søkeord ”prinsipp”

¹⁶ Skoghøy (2010) s. 501

¹⁷ NOU 2003:30 s. 42

¹⁸ l.c.

¹⁹ Lov av 17.mai 1814 Kongeriket Norges Grundlov (Grunnloven)

²⁰ Jf tvisteloven § 1-1 første ledd første punktum

bestemmelsene kan karakteriseres som fanebærere som markerer at offentlighetsprinsippet gjelder for vår rettergangsordning og vil være viktige tolkningsfaktorer ved tolkningen av lovverket for øvrig. Allmennheten får imidlertid neppe noe rettskrav direkte fra disse bestemmelsene.²¹ Grunnlovsvernet i § 100 femte ledd gjelder dessuten ikke for dokumentoffentlighet i saker som behandles for domstolene.²² De operative bestemmelsene om offentlig rettergang i sivile saker finner vi i domstoloven §§ 124 flg. og tvisteloven §§ 14-2 flg. og gjennomføringen av offentlighetsprinsippet skal skje ved disse bestemmelsene. Lovgivningsteknisk markeres offentlighetsprinsippet ved at offentlighet er hovedregelen og at begrensninger i offentligheten krever begrunnelse i det enkelte tilfellet.²³

1.2.2 Muntlighetsprinsippet

Muntlighetsprinsippet er et prinsipp som går ut på at hovedforhandlingen i en rettssak skal foregå muntlig.²⁴ Skoghøy beskriver muntlighetsprinsippet som et spesifikt grunnprinsipp for vår rettergangsordning som går ut på at partene har krav på at avgjørelse av realiteten, og viktige prosessuelle spørsmål, blir truffet på grunnlag av muntlig prosedyre.²⁵ Muntlighetsprinsippet har nær sammenheng med bevisumiddelbarhetsprinsippet som noe forenklet går ut på at alle bevis i en rettssak skal føres direkte for domsstolen som bare skal dømme ut i fra det som kommer frem under hovedforhandlingen.²⁶

Motstykket til muntlighetsprinsippet er skriftlig behandling.²⁷ Tvisteloven åpner for at en sak kan avgjøres på grunnlag av helt eller delvis skriftlig behandling i større grad enn tvistemålsloven gjorde.²⁸ Loven åpner også for at rettens avgjørelsesgrunnlag i større

---

²¹ Oslo tingretts beslutning av 28. juni 2006, avsnitt 96 og 107

²² St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 144

²³ Se f.eks. domstoloven §§ 124 første ledd sml 125 første ledd

²⁴ Jusleksikon (2007) s. 213

²⁵ Skoghøy (2010) s. 490

²⁶ Jusleksikon (2007) s. 43

²⁷ Reusch (2007) s. 627

²⁸ Se bl.a. tvisteloven §§ 9-9 annet ledd, 10-3 første ledd, 29-16 fjerde og femte ledd, 30-10 fjerde ledd

utstrekning enn tidligere kan være skriftlig.²⁹ Anne Robberstad påpeker at tvisteloven ved dette innebærer en svekkelse av muntlighetsprinsippet.³⁰ Robberstads syn er videre at muntlighet er en forutsetning for reell offentlighet, og at tvisteloven svekker offentligheten ved å svekke muntligheten.³¹ Muntlighetsprinsippet er av interesse for denne oppgavens tema fordi ett av hensynene bak prinsippet nettopp er å sikre offentlighet.

Etter EMK art 6 nr 1 har borgerne som hovedregel krav på muntlig behandling i minst én instans³² (pkt 2.3.3). Muntlighets- og bevisumiddelbarhetsprinsippet er inntatt i tvistelovens formålsbestemmelse.³³ Hovedregelen er fremdeles muntlig hovedforhandling og umiddelbar bevisføring, jf tvisteloven § 9-14 første ledd. Tvistemålsutvalget understreker at muntlighet og bevisumiddelbarhet er bærende prinsipper for vår prosessordning og at det skal det være også etter tvisteloven.³⁴

1.2.3 Kort historikk – offentlighet i tvisteloven

Frem til tvistemålsloven av 1915 var sivilprosessen i Norge hovedsakelig skriftlig. Vedtakelsen av tvistemålsloven innebar en meget betydelig overgang fra skriftlighet til muntlighet og begrunnelsen for overgangen var først og fremst at den skriftlige behandlingen tok for lang tid.³⁵ I sin utredning understreker tvistemålsutvalget³⁶ at det i hovedtrekk deler det syn som lå til grunn for prosessreformen som tvistemålsloven innebar, men fremhever samtidig at forutsetningene for utredningen er annerledes i dag, idet muntlighet er blitt en så viktig del av rettstradisjonen.³⁷ Robberstad uttrykker dette

---

²⁹ Se tvisteloven §§ 9-9 tredje og fjerde ledd, 29-16 tredje og fjerde ledd, 30-10 annet ledd

³⁰ Robberstad (2009) s. 18

³¹ l.c.

³² Skoghøy (2010) s. 490

³³ Jf tvisteloven § 1-1 annet ledd tredje strekpunkt

³⁴ NOU 2001:32 Bind A s. 240

³⁵ NOU 2001:32 Bind A s. 140

³⁶ Utvalg opprettet ved kongelig resolusjon 9. april 1999 med mandat om å foreta en ”bred gjennomgang av regelverket for domstolenes behandling av sivile saker[...]”, se forord til utredningen (NOU 2001:32)

³⁷ NOU 2001:32 Bind A s. 140

ved å si at muntlighetsprinsippet i dag er så godt innarbeidet at man ved vedtakelsen av tvisteloven har tillatt seg å gjøre en god del unntak fra det.³⁸

Som nevnt under pkt 1.2.2 gjør tvisteloven unntak fra muntlighetsprinsippet ved å åpne for større grad av skriftlighet. Tvistemålsutvalget legger til grunn at valget mellom skriftlig og muntlig behandling i dag må skje ut i fra hensiktsmessighetsvurderinger hvor hensynene til blant annet forsvarlig behandling, proporsjonalitet, konsentrasjon og hurtighet inngår.³⁹ Hensynet til offentlighet nevnes også som relevant i vurderingen.⁴⁰ Utvalget mener imidlertid at offentlighet kan ivaretas fullt ut også ved skriftlig behandling ved at allmennhetens rett til innsyn i saksdokumentene utvides.⁴¹ Utvalget hevder moderne informasjons- og kommunikasjonsteknologi legger til rette for at skriftlig behandling ikke nødvendigvis vil ha noen direkte konsekvenser for offentlig innsyn i behandlingen.⁴² For å kompensere for at det kan oppnås mindre innblikk i saken ved å være tilstede i rettsmøtet, utvides allmennhetens innsynsrett til å omfatte det som utgjør rettens avgjørelsesgrunnlag.⁴³ Noen fastholder som nevnt at muntlighet er en forutsetning for reell offentlighet, at svekkelse av muntligheten automatisk innebærer en svekkelse av offentligheten og følgelig at skriftlig behandling ikke er en fullgod ordning sett fra samfunnets synspunkt.⁴⁴ Diskusjonen om hvorvidt muntlighet er en forutsetning for reell offentlighet, og om tvisteloven svekker offentligheten ved at det åpnes for økt grad av skriftlig behandling, følges ikke nærmere her.

I tråd med offentlighetsprinsippet har tvisteloven som formål å legge til rette for en offentlig rettergang.⁴⁵ Ved å åpne for økt adgang til skriftlig behandling var lovgiver, som vist over, bevisst på at offentligheten måtte sikres gjennom utvidet innsynsrett.⁴⁶

---

³⁸ Robberstad (2009) s. 18

³⁹ NOU 2001:32 Bind A s. 141

⁴⁰ l.c.

⁴¹ l.c.

⁴² NOU 2001:32 Bind A s. 598

⁴³ Ot. prp. nr.51 (2004-2005) s. 220, jf tvisteloven § 14-2 annet ledd

⁴⁴ Robberstad (2009) s. 18 og 173

⁴⁵ Jf tvisteloven § 1-1 (1)

⁴⁶ NOU 2001:32 Bind A s. 602

Tvistemålsutvalget uttaler i sin utredning⁴⁷ at det tar det samme utgangspunktet som ble tatt ved revisjonen av domstollovens kapittel 7 i 1999 hvor det ble uttalt at:⁴⁸

*”[l]ovforslagene i proposisjonen her tar som alminnelig utgangspunkt at reglene bør være utformet slik at de best mulig markerer det prinsipielle utgangspunkt om rettsforhandlingenes offentlighet [...] og at det er viktig å fastholde utgangspunktet om en offentlig rettergang og bare beslutte innskrenkninger i konkrete tilfeller det dette er nødvendig.”*⁴⁹

1.3 Hensyn

1.3.1 Tillit og kontroll

Offentlighetsprinsippet i rettspleien hviler på en rekke viktige hensyn. I innlegget ”Offentlighet eller hemmelighold i retten”, trykket i Aftenposten 14. april 2005, skriver Høyesterettsjustitiarius Tore Schei blant annet at:

”[...] det er tungtveiende hensyn som tilsier at vår rettspleie skal være offentlig. Å avgjøre rettstvister er fra domstolenes side en utøvelse av samfunnsmakt, som for de berørte kan være meget inngripende. Det er viktig at slik maktutøvelse skjer i åpenhet, slik at det er kontroll og innsyn med at rettergangen er forsvarlig og rettferdig. Åpenhet er også avgjørende for at domstolene skal ha den tillit som er nødvendig i et rettssamfunn.”

Schei fremhever her noen av de mest sentrale hensynene bak prinsippet om offentlig rettergang, nemlig hensynet til tillit og kontroll. At rettergangen er offentlig – det vil si tilgjengelig for alle – tilrettelegger for allmennhetens kontroll av rettspleien.

---

⁴⁷ NOU 2001:32 Bind A og Bind B

⁴⁸ Ot.prp. nr 55 (1997-1998) s. 41

⁴⁹ NOU 2001:32 Bind A s. 601

Demokratiet respekteres ved at allmennheten kan overvåke at statsmaktene ikke misbruker sin maktposisjon; her den dømmende makt. Kontrollen kan avdekke mangler det kan rettes kritikk mot, og kritikken kan føre til endringer. På den måten fungerer offentlig kontroll som en kvalitetssikring av prosessene. Allmennhetens kontroll virker videre skjerpene på domstolene, og den enkeltes rettssikkerhet økes ved at rettergangen overvåkes. Ved at rettergangen er offentlig vil kunnskap om rettsreglene og hvordan rettspleien fungerer, spres blant befolkningen. Dermed legges det til rette for en meningsutveksling i det offentlige rom som i sin tur tilrettelegger for ytrings- og informasjonsfriheten. Informasjon om rettspleien og behandlingen av den enkelte sak er nødvendig for at borgerne skal kunne forutberegne sin egen rettsstilling. Muligheten til kontroll og kritikk øker endelig allmennhetens tillit til domstolsprosessen.

I tråd med dette sier tvistelovens forarbeider at hovedpoenget med offentlighet er nettopp at det styrker tilliten til at ting går riktig for seg i rettsvesenet.⁵⁰ Videre vises det tydelig at begrunnelsen for offentlighet i stor grad er allmennhetens mulighet til å kontrollere domstolenes maktanvendelse.⁵¹

1.3.2 Personvern og beskyttelse av privatlivets fred

Domstolenes grunnleggende funksjon er gjennomføring av materiell rett, og offentlighet er bare ett av flere elementer som skal sikre en god prosessordning. Offentlighetsprinsippet er på denne bakgrunn ikke absolutt: Offentligheten må innskrenkes i visse tilfelle der det vil gå på bekostning av viktige mothensyn dersom offentlighet ble gjennomført uinnskrenket. Innskrenkning av offentligheten vil bestå i å unnta opplysninger fra allmennheten. Viktige mothensyn som kan begrunne innskrenkninger i det enkelte tilfellet er blant annet hensynet til personvern og privatlivets fred, hensynet til å hindre at opplysninger som kan betegnes som forretningshemmeligheter spres, hensynet til sakens opplysning, hensynet til rikets sikkerhet og endelig hensynet til effektivitet. Under vil jeg se nærmere på hva som ligger i hensynet til personvern og privatlivets fred, og videre i hvilke tilfeller dette hensynet kan begrunne innskrenkning i offentligheten i rettergang.

---

⁵⁰ NOU 2001:32 Bind A s. 598

⁵¹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

Ordet ”personvern” sikter til vern av den personlige integritet herunder ivaretagelse av mulighet for privatliv, selvbestemmelse og selvutfoldelse.⁵² Personvernet og beskyttelse av privatlivets fred skal sikre enkeltindividet mot at bestemte opplysninger av personlig karakter blir kjent.⁵³ I tilknytning til en rettssak vil det fremkomme opplysninger om de involverte, og noen av disse vil være av en slik karakter at offentliggjøring ville innebære en krenkelse av den personlige integritet.

EMK krever at en rettergang som hovedregel skal være offentlig, jf art 6 nr 1 (pkt 2.3). Konvensjonen sikrer imidlertid også retten til respekt for privatlivet, jf EMK art 8. Kommer disse rettighetene i konflikt, legger konvensjonen opp til en konkret avveining og prioritering av hensynene i det enkelte tilfellet. I norsk rett er hovedregelen at rettergangen er offentlig, jf domstoloven § 124 første ledd. Retten til privatliv er beskyttet gjennom straffeloven⁵⁴ § 390 der offentlig meddelelse av ”personlige eller huslige forhold” er straffesanksjonert. Disse bestemmelsene viser i likhet med EMK, at det må bero på en konkret vurdering hvilket hensyn som skal gis gjennomslag i det enkelte tilfellet.

I tråd med dette åpner både tvisteloven og domstoloven for at retten kan beslutte innskrenkninger i offentligheten i det enkelte tilfellet av hensyn til privatlivets fred.⁵⁵ Det følger av rettspraksis at i avveiningen mellom hensynet til offentlighet, og hensynet til privatlivets fred, vil først og fremst opplysningenes karakter måtte vurderes i forhold til allmennhetens interesse i informasjonen opplysningene gir.⁵⁶ Jo mer personlige opplysningene anses som, dess lettere vil hensynet til privatlivets fred få gjennomslag. Og jo større interesse det legges til grunn at allmennheten har i opplysningene, dess mer kreves for at det kan gjøres unntak fra hovedregelen om offentlighet.

Generelt kan man si at enhver rettssak vil ha interesse for allmennheten i lys av de hensynene prinsippet om offentlig rettergang hviler på (pkt 1.3.1). Det kan videre legges til grunn at enhver reportasje fra en rettssak innebærer at privatlivets fred utsettes

---

⁵² NOU 2009:1 s. 32

⁵³ Faremo (1996)

⁵⁴ Lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven)

⁵⁵ Jf domstoloven §§ 125 første ledd bokstav b), 130 første ledd bokstav a) og tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav b)

⁵⁶ Se Rt. 2007 side 687, Rt. 2008 side 489, Rt. 2008 side 1089 og Rt. 2010 side 258

for inngrep: Selv om den offentlige gjengivelsen skjer i anonymisert form vil det finnes personer som kjenner både saken og partenes identitet og dermed vil bli kjent med ytterligere opplysninger av privat karakter gjennom rettsreferatene.⁵⁷ De hensynene som generelt taler for offentlighet, vil normalt veie tyngre enn hensynet til privatlivets fred ved vurderingen av om offentligheten skal innskrenkes i det enkelte tilfellet.⁵⁸ Dette utgangspunktet gjenspeiles også i lovgivningen idet rettergangen som hovedregel skal være offentlig.⁵⁹

Krav om anonymisering, taushetsbestemmelser og regler for behandling av personopplysninger, er gitt for å ivareta hensynet til personvern og privatlivets i forbindelse med domstolsbehandling. Personer som utfører arbeid for et dommerkontor pålegges taushetsplikt vedrørende det de får vite ”om noens personlige forhold” i forbindelse med sitt arbeid, jf domstolloven § 63a (pkt 2.4.3.3) og i domstolloven § 128 gis retten adgang til å pålegge de tilstedeværende i et rettsmøte taushetsplikt (pkt 2.4.3.4). Personopplysninger er opplysninger og vurderinger som kan knyttet til en enkeltperson⁶⁰, og personopplysningsloven⁶¹ gir regler for behandling av slike opplysninger. Denne loven gjelder imidlertid ikke for saker som behandles etter rettspleielovene,⁶² men det følger forutsetningsvis av merknad til offentlighetsforskriftens § 9 femte ledd at domstolenes behandling av personopplysninger, skal ha et like høyt sikkerhetsnivå som tilsvarende behandling i samfunnet for øvrig. Personopplysningslovens bestemmelser om behandlingen av personopplysninger, vil derfor være veiledende for domstolenes virksomhet.

---

⁵⁷ Bøhn (2000) s. 387

⁵⁸ l.c.

⁵⁹ Jf domstolloven § 124 første ledd og tvisteloven § 14-2 første og annet ledd

⁶⁰ Jf personopplysningsloven § 1 første ledd

⁶¹ Lov av 14. april 2000 nr. 31 om behandlingen av personopplysninger (personopplysningsloven)

⁶² Jf personopplysningsforskriften § 1-3

2 Offentlighet i sivile saker

2.1 Oversikt over reglene om offentlighet i sivile saker

At rettergangen som hovedregel skal være offentlig er for det første grunnlovsfestet i Grunnloven § 100 femte ledd. Norge er videre folkerettslig forpliktet til å sikre en offentlig rettergang gjennom blant annet EMK art 6 nr 1. Disse bestemmelsene kan som nevnt karakteriseres som fanebærere av offentlighetsprinsippet i rettergang. De viktigste operative bestemmelsene om offentlighet i sivile saker finner vi i domstolloven kapittel 7, tvisteloven kapittel 14 samt forskrift om offentlighet i rettspleien av 6. juli 2001 (heretter offentlighetsforskriften). Reglene her gir allmennheten rett til informasjon om berammede rettsmøter,⁶³ rett til å overvære rettsmøter,⁶⁴ rett til å gjengi offentlig det som fremkommer i et rettsmøte og rettsavgjørelser⁶⁵ og rett til utskrift av rettsavgjørelser og de saksdokumenter som omfattes av allmennhetens innsynsrett.⁶⁶ Unntak fra disse rettighetene innebærer en begrensning av offentligheten, og slik begrensning kan skje på flere ulike måter: Rettsmøtet kan foregå bak lukkede dører,⁶⁷ retten kan gi pålegg om hemmelighold av det som fremkommer i et rettsmøte,⁶⁸ det kan nedlegges forbud mot offentlig gjengivelse⁶⁹ eller det kan gjøres unntak fra allmennhetens innsynsrett.⁷⁰

I domstolloven § 124 første ledd knesettes hovedregelen om møteoffentlighet og referatadgang. Allmennhetens dokumentinnsynsrett fastsettes i tvisteloven § 14-2. I hvilke tilfeller et rettsmøte kan eller skal holdes for lukkede dører, oppstilles i domstolloven § 125. Forbud mot offentlig gjengivelse av henholdsvis forhandlingene og/eller rettsavgjørelsen kan nedlegges etter domstolloven §§ 129 annet ledd og 130 første ledd. Opplesning av en domsslutning skal foregå offentlig, men personopplysninger kan utelates av hensyn til privatlivets fred, jf domstolloven § 124

---

⁶³ Jf domstolloven § 122 annet ledd, offentlighetsforskriften kapittel 1

⁶⁴ Jf domstolloven §§ 124-127

⁶⁵ Jf domstolloven §§ 124 og 129

⁶⁶ Jf tvisteloven §§ 14-2 flg og offentlighetsforskriften kapittel 4.

⁶⁷ Jf domstolloven § 125

⁶⁸ Jf domstolloven § 128

⁶⁹ Jf domstolloven §§ 129 annet ledd og 130

⁷⁰ Jf tvisteloven §§ 14-2 flg

fjerde ledd. Unntak fra allmennhetens innsynsrett oppstilles i tvisteloven §§ 14-3 og 14-4, og vurderingstemaene her er i stor grad sammenfallende med vurderingen av hvorvidt et rettsmøte skal holdes for lukkede dører og/eller om det skal nedlegges referatforbud etter bestemmelsene i domstoloven kapittel 7. Tidspunktet for allmennhetens innsynsrett, saksbehandlingen ved tvist om innsyn og kompetanse til å gi forskrift om gjennomføringen av innsyn reguleres i tvisteloven §§ 14-5 til 14-7.

2.2 Kort om Grunnloven § 100 femte ledd

I Grunnloven § 100 femte ledd sikres borgernes informasjonsrett. Enhver gis blant annet rett til å følge forhandlingene i rettsmøter, og rett til innsyn i offentlige dokumenter. Sistnevnte rett omfatter imidlertid ikke dokumentoffentlighet i saker som behandles etter rettspleielovene⁷¹ og allmennhetens innsynsrett i saksdokumentene er følgelig ikke omfattet av bestemmelsen. Avgrensningen begrunnes med at rettsmøteoffentligheten i betydelig grad vil sikre kontroll og åpenhet med domstolenes virksomhet.⁷² I lys av at tvisteloven åpner for større grad av skriftlighet, vil rettsmøteoffentligheten alene ikke lenger kunne ivareta borgernes rett til informasjon om rettspleien. På denne bakgrunn kan det stilles spørsmålstegn ved om vedtakelsen av tvisteloven inviterer til at også dokumentoffentlighet i rettergang må innfortolkes i Grunnloven § 100 femte ledd. Jeg kan ikke se at dette spørsmålet er berørt i tvistelovens forarbeider, og borgernes informasjonskrav i saker som fullt ut behandles skriftlig er derfor antakelig fremdeles ikke beskyttet av Grunnloven § 100.

Retten til å følge forhandlingene i rettsmøter i Grunnloven § 100 femte ledd omfatter både rett til å være tilstede, og rett til å referere.⁷³ Domstolovens bestemmelser om møteoffentlighet og referatadgang ble stående uendret i forbindelse med revisjonen av Grunnloven i 2006, hvor blant annet borgernes informasjonskrav ble tatt inn i bestemmelsen.⁷⁴ Det heter imidlertid i forarbeidene at det ikke utelukkes at grunnlovsfestingen av borgernes informasjonsrett vil medføre at man ved praktisering

---

⁷¹ St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 144

⁷² I.c.

⁷³ St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 138

⁷⁴ ibid. s. 142

av reglene om møteoffentlighet/referatadgang, må legge større vekt på allmennhetens informasjonskrav.⁷⁵

2.3 EMK art 6 nr. 1 – "public hearing"

2.3.1 Innledning

Offentlighetsprinsippet i rettspleien er knesatt i flere sentrale menneskerettighetskonvensjoner, blant annet EMK art 6 nr 1. Det heter i tvistelovens forarbeider⁷⁶ at det er naturlig å legge hovedvekten på denne bestemmelsen, idet det foreligger mer avklarende praksis i relasjon til denne, enn for eksempel SP⁷⁷ art 14 nr 1. EMK art 6 sikrer fundamentale rettergangskrav, og kravet om offentlig rettergang er ett av flere elementer som sammen skal virke som en garanti for borgernes rettssikkerhet. Kravet om offentlighet har hovedsakelig to formål: å sikre at partene ikke blir utsatt for en hemmelig rettspleie og å sikre offentlighetens kjennskap til rettspleien med sikte på å sikre tilliten til rettsapparatet.⁷⁸ Dette er de samme hensyn som ligger til grunn for offentlighetsprinsippet i norsk rett (pkt 1.2.1 og 1.3.2). EMK gjelder som norsk lov og er gitt forrang fremfor alminnelig norsk lovgivning, jf menneskerettsloven⁷⁹ §§ 2 og 3. Dersom det skulle oppstå motstrid mellom en alminnelig lovbestemmelse og artikkel 6, skal følgelig sistnevnte gå foran.

2.3.2 Anvendelsesområde

EMK art 6 nr 1 gjelder både i sivile saker og i straffesaker.⁸⁰ Rettferdighetskravet vil være strengest i straffesaker og her skal det mer til for å gjøre unntak fra hovedregelen

---

⁷⁵ St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 142

⁷⁶ NOU 2001:32 Bind A s. 166

⁷⁷ FNs internasjonale konvensjon av 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter. (SP)

⁷⁸ NOU 2001:32 Bind A s. 176

⁷⁹ Lov av 21.mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

⁸⁰ Ot.prp. nr.55 (1997-1998) s. 41

om offentlighet.⁸¹ Men også i sivile saker er den klare hovedregel offentlighet og unntak må begrunnes i det enkelte tilfellet.⁸² Offentlighetsbegrepet i bestemmelsen sikter til muntlig behandling, jf ”public hearing”, og begrepet omfatter derfor klart møteoffentlighet og referatadgang. Hvorvidt dokumentoffentlighet dekkes av offentlighetsbegrepet i artikkel 6 nr 1 er imidlertid mer uklart. Jeg kan ikke se at EMD til nå har uttalt seg direkte om dette, og hvorvidt allmennhetens innsynsrett kan kompensere for manglende møteoffentlighet og gjøre rettergangen *offentlig* i EMK art 6 sin forstand, er derfor usikkert. Dokumentoffentlighet vil imidlertid uansett inngå som en del av totalvurderingen av om rettergangen anses som rettferdig (pkt 2.3.4). Formålsbetraktninger tilsier at dokumentoffentlighet vil være et sentralt element i rettferdighetsvurderingen idet også dokumentoffentlighet vil legge til rette for offentlig kontroll. EMK art 6 nr 1 vil følgelig danne et viktig bakteppe for praktiseringen av offentlighetsbestemmelsene i både domstoloven kapittel 7 som regulerer møteoffentlighet og referatadgang, og for tvisteloven kapittel 14 som regulerer allmennhetens innsynsrett i saksdokumentene.

Rettergangsgarantiene i EMK art 6 nr 1, herunder offentlighetskravet, gjelder kun for saker som er bestemmende for borgernes ”rettigheter og plikter”, jf ordlyden i første punktum. Midlertidige avgjørelser under sakens gang faller i utgangspunktet utenfor, men unntaksvis kan midlertidige avgjørelser anses som avgjørende for den rett eller plikt som er omtvistet.⁸³ I kjennelse inntatt i Rt 2007 s. 459 behandlet Høyesteretts kjæremålsutvalg spørsmålet om en part i medhold av EMK artikkel 6 nr. 1 kunne kreve muntlig behandling av fratredelsesbegjæring etter arbeidsmiljøloven § 15-11 annet ledd, annet punktum. Denne bestemmelsen åpner for at oppsagt arbeidstaker må fratre sin stilling mens saken behandles i domstolene. I lys av at hovedforhandling var berammet kun seks uker etter den aktuelle kjennelsen, fant kjæremålsutvalget det klart at fratredelsesavgjørelsen ikke hadde slik varig karakter at EMK art 6 kom til anvendelse på selvstendig grunnlag. Begjæringen om muntlig behandling ble på denne bakgrunn ikke tatt til følge. Samtidig understreket imidlertid kjæremålsutvalget at EMK artikkel 6 nr 1 ikke er uten betydning for midlertidige avgjørelser: Selv om bestemmelsen for slike

---

⁸¹ Jussila mot Finland. Dom 23. november 2003. EMD. Avsnitt 43

⁸² Aall (2007) s. 364

⁸³ Jf Rt. 2007 side 459 avsnitt 20 med videre henvisninger

avgjørelser ikke kommer til anvendelse på selvstendig grunnlag, må vurderingen av behandlingen av en slik avgjørelse skje i lys EMK art 6 overordnede krav om rettfærdig rettergang.⁸⁴

2.3.3 Innhold

EMK art 6 nr 1 krever at rettergangen som hovedregel skal være offentlig. Offentlighetskravet innebærer dels et krav om muntlig behandling, dels et krav om møteoffentlighet.⁸⁵ Unntak fra hovedregelen om offentlighet kan besluttes der de mothsyn som oppstilles i annet punktum gjør seg gjeldende. I annet punktum nevnes hensyn til moralen, den offentlige orden, den nasjonale sikkerheten i et demokratisk samfunn og hensyn til ungdom eller partenes privatliv. Videre kan det skje innskrenkninger i den utstrekning det ”etter rettens mening er strengt nødvendig under spesielle omstendigheter der offentlighet ville skade rettferdighetens interesser”. Konvensjonen krever altså at rettergangen som hovedregel skal være offentlig, men overlater i stor grad til statene å vurdere om det skal gjøres unntak fra hovedregelen. Det kreves imidlertid at unntak må besluttes særskilt i det enkelte tilfellet og at domstolen må begrunne hvilket unntaksalternativ som er anvendelig.⁸⁶

Praksis fra EMD viser at EMK art 6 nr 1 gir borgerne rett til muntlig behandling i minst én instans.⁸⁷ Hvorvidt ankebehandlingen også må være muntlig avhenger av ankeinstolens kompetanse.⁸⁸ Dersom ankeinstolen skal foreta full overprøving av bevisene, er utgangspunktet at også ankebehandlingen må være muntlig.⁸⁹

Kravet om muntlig behandling er imidlertid ikke absolutt, og i flere avgjørelser har EMD presisert at hovedregelen om muntlig forhandling må ses i sammenheng med det overordnede kravet om rettferdig rettergang art 6 oppstiller.⁹⁰ EMDs praksis viser at

---

⁸⁴ Rt. 2007 side 459 avsnitt 21

⁸⁵ Den Europæiske Menneskeretskonvention (2003) s. 257

⁸⁶ Aall (2007) s. 364

⁸⁷ Lundevall mot Sverige. Dom 12. november 2002. EMD. Avsnitt 36

⁸⁸ Jan-Åke Andersson mot Sverige. Dom 29. oktober 1991. EMD. Avsnitt 23

⁸⁹ *ibid.* Avsnitt 24

⁹⁰ *ibid.* Avsnitt 22

retten til muntlig behandling kan frafalles av partene enten eksplisitt eller underforstått.⁹¹ Slikt avkall gir imidlertid ingen *rett* til lukkede dører idet offentligheten også er begrunnet med allmennhetens tillit til rettspleien: Maksimen ”justice must not only be done, it must also be seen to be done” er en vesentlig begrunnelse bak offentlighetskravet i artikkel 6.⁹² Man kan altså skille mellom det tilfellet der en eller begge parter ønsker at offentligheten stenges ute, og tilfeller der en eller begge parter ønsker offentlighet. Sistenevnte situasjon er bestemmelsens hovedanliggende.⁹³ Der minst én av partene ønsker offentlig rettsmøte vil parten(e)s og allmennhetens interesser trekke i samme retning og det skal mer til å gjøre unntak fra hovedregelen om offentlighet.⁹⁴

Videre følger det av EMDs praksis at kan det gjøres unntak fra kravet om muntlig behandling der det foreligger særlige omstendigheter (”exceptional circumstances”).⁹⁵ Avgjørende i vurderingen av er om saken kan bli forsvarlig avgjort på grunnlag av saksdokumentene og partenes skriftlige forklaringer.⁹⁶ I storkammerdommen Jussila mot Finland avsagt 23. november 2006 fremhever EMD at det i vurderingen kan tas hensyn til effektivitet og prosessøkonomi. Videre fastslår EMD at det vil være saker der muntlig behandling ikke er påbudt etter konvensjonen, for eksempel saker der det ikke foreligger tvil om troverdighet eller uenighet om faktum som gjør det nødvendig med muntlig forhandling. Disse synspunktene er fulgt opp i norsk rettspraksis i kjennelse inntatt i Rt. 2008 side 257. I avsnitt 49 uttaler Høyesterett at den forstår EMDs storkammeravgjørelse fra 2006 slik at den modifierer hovedregelen om muntlig forhandling som har vært oppstilt i tidligere praksis. Høyesterett forstår videre EMD dit hen at det avgjørende i vurderingen er om muntlig behandling vil kunne avdekke noe av betydning for avgjørelsen, som ikke kan bedømmes forsvarlig på grunnlag av skriftlig behandling. Tvistelovens ordning med økt adgang til skriftlig behandling er i tråd med dette (pkt 1.2.2).

---

⁹¹ Håkansson og Stureson mot Sverige. Dom 21. februar 1990. EMD. Avsnitt 66

⁹² Aall (1995) s. 230

⁹³ Danelius (1998) s. 364

⁹⁴ l.c.

⁹⁵ Salomonssen mot Sverige. Dom 12. november 2002. EMD. Avsnitt 34.

⁹⁶ l.c.

Det er staten som er pliktsubjekt etter EMK art 6 nr 1, men bestemmelsen angir ikke hvilke handlingsplikter statene pålegges for å oppfylle kravet om offentlig rettergang. Hvorvidt offentlighetskravet er oppfylt må følgelig bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet.⁹⁷ En effektiviserende tolking av bestemmelsen innebærer at formell overholdelse ikke er tilstrekkelig: Det følger av EMDs praksis at det må legges til rette for reell offentlighet slik at for eksempel et for lite, atypisk eller bortgjemt rettslokale etter omstendighetene kan krenke bestemmelsen.⁹⁸ Referatadgang må også innfortolkes idet dette effektiviserer offentligheten. Etter EMDs praksis har det vært ansett som tilstrekkelig at adgangen for publikum faktisk sto åpen, og det har ikke vært ansett nødvendig å annonsere saken.⁹⁹

2.3.4 Gjennomføring i norsk rett

Hovedregelen i norsk rett er at hovedforhandlingen er muntlig, at rettsmøtene er offentlige og at forhandlingene fritt kan gjengis offentlig, jf tvisteloven § 9-14 første ledd og domstolloven § 124 første ledd. Unntak kan kun skje med hjemmel i lov eller bestemmes av retten i medhold av lov, jf domstolloven § 124 første ledd i.f. De hensyn som kan begrunne lukkede dører eller referatforbud i domstolloven §§ 125 flg. dekkes av de hensyn som oppstilles i EMK art 6 nr 1 annet punktum. Formelt er følgelig norsk rett i samsvar med kravet i EMK art 6 nr 1 om ”public hearing”. Hvorvidt EMKs krav til offentlig rettergang overholdes i det enkelte tilfellet, må imidlertid bedømmes konkret i den enkelte sak. Rettspraksis viser at Høyesterett flere ganger har opphevet underrettenes avgjørelser med den begrunnelse at kravet til offentlig rettergang i EMK art 6 nr 1 ikke var overholdt.¹⁰⁰

---

⁹⁷ Aall (1995) s. 229

⁹⁸ Riepan mot Østerrike. Dom 14. november 2000. EMD

⁹⁹ Aall (1995) s. 229

¹⁰⁰ Se Rt. 2008 side 354, Rt. 2008 side 257, Rt. 2001 side 468 og Rt. 2001 side 894

2.4 Nærmere om møteoffentlighet og referatadgang

2.4.1 Innledning

Møteoffentlighet innebærer at enhver har rett til å være tilstede i rettsmøtene. Praktiske hindringer, som for eksempel geografiske avtander og begrenset tid, medfører imidlertid at de færreste har mulighet til å overvære rettsmøter. Møteoffentlighet alene vil derfor i liten grad sikre offentlighet i praksis. Effektivisering av offentligheten skjer gjennom referatadgangen som legger til rette for at pressen kan være tilstede i rettsmøter, og publisere saker gjennom ulike medium. På denne måten spres informasjon om den enkelte sak og rettspleien generelt. En forutsetning for at offentligheten skal bli en realitet er imidlertid at opplysninger om berammede rettsmøter publiseres. Retten til opplysninger om berammede rettsmøter er knesatt i domstoloven § 122 annet ledd. I saker som behandles muntlig, vil møteoffentlighet, referatadgang og retten til opplysninger om rammede rettsmøter således effektivisere formålet med offentlighet. Domstoloven § 124 regnes på denne bakgrunn som den grunnleggende operative bestemmelsen for offentlighetsprinsippet i norsk rett.¹⁰¹

Domstoloven kapittel 7 som regulerer møteoffentlighet og referatadgang ble revidert og endret ved endringsloven fra 1999. Målet med endringene var å gi en tidsmessig og balansert avveining av de kryssende hensyn som gjør seg gjeldende i vurderingen av graden av offentlighet i rettergang.¹⁰² Ytrings- og informasjonsfriheten, hensynet til personvernet, opplysningshensynet og hensynet til en effektiv konfliktløsning fremheves i forarbeidene.¹⁰³ Ved utformingen av lovbestemmelsene ville man på best mulig måte markere det prinsipielle utgangspunktet om at rettsforhandlingene er offentlige i tråd med offentlighetsprinsippet.¹⁰⁴ Det ble vedtatt en rekke endringer i blant annet domstoloven. Blant annet ble retten til opplysninger om berammede rettsmøter lovfestet i domstoloven § 122 annet ledd og referatadgangen ble lovfestet i § 124 første ledd. I lys av at reglene nylig var revidert da tvistemålsutvalget ble gitt sitt mandat i 2001, vurderte ikke utvalget om bestemmelsene på dette området skulle endres

---

¹⁰¹ Skoghøy (2010) s. 502

¹⁰² Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) s. 5

¹⁰³ L.c.

¹⁰⁴ Rundskriv av 16. september 2001 om offentlighet i rettspleien s. 3

i forbindelse med vedtakelse av den nye tvisteloven.¹⁰⁵ Den nye tvisteloven førte følgelig ikke til endring i reglene om møteoffentlighet og referatadgang.

2.4.2 Hovedregel om møteoffentlighet og referatadgang

2.4.2.1 Møteoffentlighet

Møteoffentligheten knesettes i domstoloven § 124 første ledd og innebærer at enhver, også de som ikke har noe med saken å gjøre, kan være tilstede i et rettsmøte, jf formuleringen i domstoloven § 127. Unntak fra hovedregelen om møteoffentlighet kan besluttes i medhold av domstoloven § 125 (se pkt 2.4.3.1). Etter domstoloven § 132 kan retten sette en grense for antall tilhørere av plasshensyn. Retten kan også nekte adgang for umyndige, eller enhver som er i en tilstand som medfører at hans nærvær vil stride mot rettens verdighet eller orden, jf domstoloven § 132 første ledd. Siste alternativ kan for eksempel være støyende eller berusede personer.¹⁰⁶

Rettsmøter er de møter en rett holder til forhandling mellom partene, for å avhøre parter, vitner eller sakkyndige, for å undersøke realbevis eller møter som loven særskilt har betegnet som rettsmøte, jf domstoloven § 122.¹⁰⁷ Tvisteloven § 13-1 tredje ledd åpner for at et rettsmøte kan holdes som fjernmøte. Med dagens teknologi er dette typisk telefonmøte eller videokonferanse. Reglene om rettsmøter gjelder fullt ut når et rettsmøte holdes som fjernmøte, jf formuleringen ”holdes som fjernmøte” i tvisteloven § 13-1 tredje ledd.¹⁰⁸ Eksempel på rettsmøte som i praksis ofte gjennomføres som fjernmøte, er såkalt planleggingsmøte etter tvisteloven § 9-4 annet og tredje ledd. Allmennheten vil altså ha rett til å være tilstede i slike møter etter hovedregelen i domstoloven § 124 første ledd. Praktiske utfordringer for gjennomføringen av offentlighet ved fjernmøter forfølges ikke nærmere her.

Tvisteloven § 13-1 første ledd bestemmer at kommunikasjon mellom partene og retten skal foregå i rettsmøter når det ikke skjer i prosesskriv. Prosesskriv er i utgangspunktet

---

¹⁰⁵ NOU 2001:32 Bind A s. 597

¹⁰⁶ Bøhn (2000) s. 402

¹⁰⁷ Schei (2007) Bind A s. 578

¹⁰⁸ NOU 2001:32 Bind B s. 848

ikke omfattet av allmennhetens innsynsrett (se pkt 2.5.3.3).¹⁰⁹ Hvorvidt kommunikasjonen mellom retten og partene er offentlig, beror følgelig på om den skjer i rettsmøte eller gjennom prosesskriv.

I tvistelovens bestemmelser om saksbehandlingen i den enkelte instans finner vi nærmere regler om når det skal avholdes rettsmøte.¹¹⁰ Det viktigste rettsmøtet – også for offentligheten – er hovedforhandlingen som skal foregå direkte for den dømmende rett etter endt saksforberedelse. Hovedforhandlingens enkelte ledd skisseres i tvisteloven § 9-15: Blant annet skal retten klarlegge krav, påstander og bebudet bevisføring, saksøker skal gi en konsentrert fremstilling av saken og saksøkte skal gis anledning til å fremstille sitt syn.¹¹¹ Videre skal partene forklare seg, eventuelle vitner avhøres og bevis føres direkte for retten.¹¹² Utgangspunktet er at kun det som fremkommer under hovedforhandling, utgjør rettens avgjørelsesgrunnlag, og at skriftlige redegjørelser kun inngår i avgjørelsesgrunnlaget i den utstrekning det er bestemt i loven, jf tvisteloven § 11-1 første ledd. Hovedforhandlingen er muntlig og bevisføringen er umiddelbar, jf tvisteloven § 9-14 første ledd. I annet ledd presiseres det at kravet til muntlighet ikke stenger for at det brukes skriftlige hjelpedokumenter til støtte for den muntlige fremstillingen, men disse dokumentene utgjør ikke bevis uavhengig av den muntlige prosedyren og skal heller ikke ha karakter av skriftlig prosedyre. Hovedregelen om muntlighet understrekes ved dette. Det er altså den muntlige fremstillingen under hovedforhandlingen retten først og fremst kan bygge sin avgjørelse på. De som er tilstede under hovedforhandlingen, får altså presentert den rettslige og faktiske argumentasjon retten legger til grunn ved sin avgjørelse. Gjennom møteoffentligheten gjøres saken ved dette lett tilgjengelig for allmennheten, og offentligheten ivaretas på en betryggende måte.

2.4.2.2 Referatadgang

Domstoloven § 124 første ledd slår fast at forhandlingene i et rettsmøte og rettsavgjørelser, kan gjengis offentlig. Begrepet offentlig gjengivelse kan forstås som

---

¹⁰⁹ Jf tvisteloven § 14-2 første og annet ledd

¹¹⁰ Se bl.a. §§ 9-3 tredje ledd, 9-5, 9-9 første ledd, 29-15 annet ledd, 30-10 første ledd

¹¹¹ Jf tvisteloven § 9-15 første, annet og tredje ledd

¹¹² Jf tvisteloven § 9-15 fjerde, femte og sjette ledd

spredning av opplysninger til en større, som oftest ubestemt, krets av personer.¹¹³

Adgangen til offentlig gjengivelse betegnes som referatadgang. I praksis er det oftest pressen som benytter seg av referatadgangen, men enhver kan spre opplysninger på en slik måte at det betegnes som en offentlig gjengivelse, for eksempel på internett.¹¹⁴

Adgangen til offentlig gjengivelse gjelder selvsagt også domstolene selv, og det er ikke uvanlig at domstolene publiserer avgjørelser på egne nettsider.¹¹⁵

Domstolloven § 124 første ledd angir ikke på hvilken *måte* forhandlingene kan gjengis. I domstolloven § 131a oppstilles særskilt forbud mot fotografering, filming og lydopptak i straffesaker, men loven oppstiller ingen tilsvarende begrensing for sivile saker. Spørsmålet behandles etter det jeg kan se ikke i tvistelovens forarbeider, og spørsmålet reguleres heller ikke offentlighetsforskriften.¹¹⁶ Utgangspunktet må derfor være at gjengivelse kan skje på en hvilken som helst måte og at fotografering, filming og lydopptak er tillatt. I medhold av domstolloven § 133 første ledd skal rettens leder imidlertid påse at forhandlingene foregår med ”orden og verdighet”. I endringslovens forarbeider antas det at denne bestemmelsen gir en viss hjemmel til å nekte fotografering, filming og lignende, der dette vil forstyrre forhandlingene.¹¹⁷ Robberstad legger til grunn at alle som opptrer i retten vil påvirkes dersom de vet at forhandlingene publiseres på TV.¹¹⁸ Jeg forstår Robberstad dit hen at hun mener rettens leder derfor bør nekte slik gjengivelse etter domstolloven § 133 av hensyn til sakens opplysning.

2.4.2.3 Opplysninger om berammede rettsmøter

En forutsetning for at møteoffentlighet og referatadgang skal sikre offentlighet i praksis, er at opplysninger om planlagte rettsmøter gjøres tilgjengelig for allmennheten. Pressen eller andre som ønsker å overvære forhandlingene må naturligvis vite hvor og når møtet

---

¹¹³ Rundskriv av 16. september 2001 om offentlighet i rettspleien s. 9

¹¹⁴ I.c.

¹¹⁵ Bøhn (2000) s. 366

¹¹⁶ Robberstad (2009) s. 21

¹¹⁷ NOU 1988:2 s. 44 flg

¹¹⁸ Robberstad (2009) s. 21

skal holdes. Domstoloven § 122 annet ledd bestemmer at "[...]enhver på forespørsel i alminnelighet skal gis opplysninger om tid og sted for berammede rettsmøter".

Nærmere regler for tilgjengeliggjøring av slike opplysninger gis i offentlighetsforskriften kapittel 1. Bestemmelsene legger til rette for at pressen eller andre som måtte ønske å følge en rettssak, kan oppsøke informasjon om tid og sted for rettsmøter.¹¹⁹ Videre overlates det til den enkelte domstol å vurdere hvorvidt og eventuelt i hvilken grad berammingslistene skal legges ut på nettsider, men forskriften krever at partenes navn fjernes fra slike nettsider senest to uker etter rettsmøtet er avholdt.¹²⁰ Lovgiver har ved dette tilrettelagt for offentlighet, samtidig som hensynet til personvern er tatt i betraktning.

2.4.3 Unntak fra hovedregelen om møteoffentlighet og referatadgang

2.4.3.1 Lukkede dører

I medhold av domstoloven § 125 første ledd kan retten beslutte at et rettsmøte skal holdes for lukkede dører. Beslutning om lukkede dører innebærer at kun de som har med saken å gjøre, får være tilstede, jf formuleringen i domstoloven § 127. De som har med saken å gjøre, er normalt dommere, protokollfører, parter, lovlige stedfortredere, vitner, prosessfullmektiger, rettslige medhjelpere, sakkyndige og rettstolk.¹²¹ Beslutning om lukkede dører innebærer altså at allmennheten stenges ute og medfører en innskrenkning av offentligheten.

I domstoloven § 125 første ledd bokstavene a) til f) oppstilles de hensynene som kan legitimere at dørene lukkes. Bokstavene d) og e) gjelder kun for straffesaker. Det er et gjennomgående kriterium at det aktuelle hensyn "krever" lukking. Dersom for eksempel det hensyn som taler for lukking, effektivt kan tilgodeses ved kjennelse om referatforbud etter domstoloven §§ 129 annet ledd eller 130 første ledd, skal dørene i

---

¹¹⁹ Jf offentlighetsforskriften §§ 2, 3 og 5

¹²⁰ Jf offentlighetsforskriften § 6

¹²¹ Bøhn (2000) s. 377

utgangspunktet holdes åpne.¹²² Vurderingen overlates til rettens skjønn i det enkelte tilfellet, jf ordet ”kan”.

Hensynene som angis i bokstavene a)-c) og f) i domstolloven § 125 første ledd er sammenfallende med de som oppstilles i tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstavene a) til d), og likelydende begreper i de to bestemmelsene skal forstås på samme måte.¹²³ Tvisteloven § 14-4 annet ledd åpner for at retten kan beslutte unntak fra allmennhetens innsynsrett og unntak fra innsynsretten innebærer i likhet med beslutning om lukkede dører at det skjer en innskrenkning av offentligheten. At det er den samme vurderingen som må foretas for å treffe beslutning etter de to bestemmelsene, er derfor naturlig. Beslutning om lukkede dører etter domstolloven § 125 første ledd innebærer imidlertid ikke at det automatisk skjer unntak fra innsynsretten – og omvendt. Dette er i tråd med det syn at ethvert inngrep i offentligheten må beslutes særskilt i det enkelte tilfellet som fremheves i forarbeidene til både endringsloven og tvisteloven.¹²⁴ For å unngå dobbeltbehandling samles redegjørelse for begrepene innhold og angivelse av terskelen for unntak under punkt 2.5.5.2.

Selv om det er truffet beslutning om lukkede dører kan retten dersom ”særlige grunner” taler for det, tillate at andre enn de som har med saken å gjøre, får være tilstede, jf domstolloven § 127. Dette kan omfatte representanter fra media.¹²⁵ At dørene lukkes fører ikke automatisk til at det nedlegges referatforbud, og dersom pressen har fått være tilstede i et lukket rettsmøte etter domstolloven § 127, har den adgang til å referere etter hovedregelen i § 124 med mindre det er nedlagt referatforbud etter § 129 annet ledd eller forbud følger direkte av annen lov.¹²⁶ Ved dette ser vi igjen at ethvert inngrep i offentligheten må beslutes særskilt.

---

¹²² Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) s. 67

¹²³ Se Ot. prp. nr. 51 (2004-2005) s. 416, jf. NOU 2001:32 Bind B s. 860

¹²⁴ Ot.prp. nr 55 (1997-1998) s. 41 og Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

¹²⁵ Bøhn (2000) s. 377

¹²⁶ Bøhn (2000) s. 384

2.4.3.2 Referatforbud

I medhold av domstoloven §§ 129 annet ledd og 130 første ledd kan retten forby offentlig gjengivelse fra henholdsvis forhandlingene i et rettsmøte, og fra rettsavgjørelser. Forbudet kan være helt eller delvis og medfører at det er forbudt å gjengi offentlig de opplysninger som omfattes av forbudet. Referatforbud er unntak fra hovedregelen om referatadgang og innebærer en begrensning i offentligheten. Offentlig gjengivelse i strid med forbud etter domstoloven §§ 129 eller 130 er straffesanksjonert i domstoloven § 199.

Domstoloven § 129 annet ledd åpner for at retten kan forby offentlig gjengivelse av *forhandlingene i et rettsmøte* dersom vilkårene i bokstav a) eller b) er oppfylt.

”Rettsmøte” i bestemmelsen omfatter alle andre rettsmøter enn rettsmøter i straffesaker, jf første ledd sammen med ordet ”ellers” i annet ledd. I praksis vil det være av størst betydning for offentligheten om det nedlegges referatforbud fra hovedforhandling (se pkt 2.4.2.1).

I medhold av domstoloven § 129 annet ledd bokstav a) kan retten forby offentlig gjengivelse av forhandlingene i et rettsmøte dersom den ”[...]frykter at offentlig gjengivelse av forhandlingene vil kunne ha skadelig virkning på opplysningen eller på dømmelsen av saken[...]”. Hva som nærmere ligger i dette angis ikke i bestemmelsen. I forarbeidene til endringsloven heter det at alternativet først og fremst vil være aktuelt for straffesaker, der fremleggelse av bevismateriale på etterforskningsstadiet vil kunne gi et skjevt bilde av saken.¹²⁷ Det heter at offentlig omtale kan føre til stor skade for den som viser seg å være uskyldig og videre fremheves faren for at impliserte i et straffbart forhold kan tilpasse sine forklaringer etter det som er kommet frem i rettsmøte.¹²⁸ Terskelen for å nedlegge referatforbud etter domstoloven § 129 annet ledd bokstav a) vil etter dette trolig være høyere for sivile saker enn for straffesaker. Såkalt ”forhåndsdømming”, som vanligvis nevnes i tilknytning til straffesaker, kan imidlertid også ramme partene i sivile saker: Dersom forhandlingene i et rettsmøte gir et feilaktig bilde av saken, vil allmennheten kunne trekke forhastede og gale konklusjoner. Videre vil frykt for at offentliggjøring kan få

---

¹²⁷ NOU 1988:2 s. 36

¹²⁸ l.c.

skadelig virkning for senere vitneforklaringer, også gjøre seg gjeldende i sivile saker.¹²⁹ Referatforbud etter bokstav a) aldri gjelder lenger enn til dom er avsagt, jf domstollosen § 129 annet ledd annet punktum. Referatforbud etter domstollosen § 129 annet ledd bokstav a) medfører følgelig ikke at offentligheten avskjæres, men kun at den utsettes til etter domsavsigelse.

I medhold av bokstav b) kan retten videre forby offentlig gjengivelse av forhandlingene i et rettsmøte ”[...]når rettsmøte holdes eller kan holdes for lukkede dører”. Første alternativ markerer at beslutning om lukkede dører etter domstollosen § 125 ikke automatisk medfører referatforbud; dette må besluttes særskilt i medhold av § 129 annet ledd bokstav b). Schei kritiserer formuleringen av annet alternativ ”kan holdes for lukkede dører”.¹³⁰ Dersom hensyn til personvern taler for lukkede dører, men hensynet anses tilstrekkelig ivaretatt ved at det nedlegges referatforbud er vilkårene for å beslutte lukkede dører ikke tilstede. Følgelig er vilkåret etter annet ledd bokstav b) annet alternativ heller ikke oppfylt.¹³¹ Schei fremholder at dette ikke kan være tilsiktet og hevder bestemmelsen må forstås slik at der hensyn som kan tale for lukkede dører ivaretas tilstrekkelig ved at det nedlegges referatforbud – er det også adgang til å nedlegge referatforbud.¹³² Denne tolkningen er i tråd med lovens system om at innskrenkninger i offentligheten ikke skal skje i større utstrekningen enn det som er nødvendig.¹³³ Forbud etter annet ledd bokstav b) skal oppheves når det antas at grunnen til forbudet ikke lenger er tilstede, jf domstollosen § 129 fjerde ledd første punktum. Forbud etter § 129 annet ledd gjelder kun forhandlingene i et rettsmøte og medfører ikke automatisk forbud mot offentliggjøring av rettsavgjørelsen som tas på grunnlag av de samme forhandlingene.¹³⁴

Forbud mot offentlig gjengivelse fra en *rettsavgjørelse* kan besluttes av retten i medhold av domstollosen § 130 første ledd bokstav a), i tilfelle der ”hensynet til

---

¹²⁹ Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) s. 48, NOU 1988:2 s. 36

¹³⁰ Bøhn (2000) s. 386

¹³¹ Bøhn (2000) s. 386

¹³² ibid. s. 387

¹³³ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

¹³⁴ Bøhn (2000) s. 384

privatlivets fred krever det”. I likhet med andre bestemmelser som innskrenker offentligheten må altså innskrenkningen være påkrevd, jf ordet ”krever”. Dersom det vil være tilstrekkelig for å ivareta hensynet til privatlivets fred at gjengivelse skjer i anonymisert form er det ikke adgang til å forby gjengivelse av hele avgjørelsen. Totalforbud mot offentlig gjengivelse av hensyn til privatlivets fred vil i praksis sjelden komme på tale idet anonymisering som regel vil regnes som tilstrekkelig for å ivareta hensynet til privatlivets fred. Totalforbud vil også stenge for faglig offentliggjøring i domssamlinger og på Lovdata.¹³⁵ Forbud etter § 130 første ledd gjelder frem til retten beslutter at det skal oppheves, jf annet ledd første punktum. Forbudet kan ikke omfatte domsslutningen så lenge denne kan gjengis uten å røpe opplysninger om identitet, jf § 130 første ledd tredje punktum.

Terskelen for å nedlegge referatforbud i medhold av domstoloven § 130 første ledd bokstav a) illustreres i kjennelse inntatt i Rt. 2002 side 151. Lagmannsretten hadde vedtatt forbud mot offentlig gjengivelse av en straffedom, med den begrunnelse at dommen innholdt opplysninger om domfeltes seksuelle legning. Kjæremålsutvalget sa seg enig i lagmannsrettens vurdering om at opplysningene var av klart privat karakter. Samtidig fremhevet utvalget at de samme opplysningene var avgjørende for at deler av fengselsstaffen ble gitt på vilkår, og at hensynet til offentlighet i slike tilfelle veier tungt. Høyesterett viser ved dette at terskelen for å forby offentlig gjengivelse av opplysninger som er nødvendige for at allmennheten skal få oversikt over rettens avgjørelsesgrunnlag, i utgangspunktet er høy. I dette tilfellet måtte hensynet til privatlivets fred vike for hovedregelen om offentlighet. Avgjørelsen gjaldt gjengivelse av straffesak, og i slike avgjørelser vil det kanskje hyppigere fremkomme opplysninger som kan betegnes som private. Således vil det kanskje oftere være adgang til å nedlegge referatforbud for straffesaker. Men dersom det skulle fremkomme opplysninger av samme karakter i en sivil sak, vil trolig terskelen for unntak være den samme.

Etter § 130 tredje ledd kan retten for inntil to uker forby at en rettsavgjørelse gjengis offentlig før avgjørelsen er meddelt partene. Dette betegnes som utsatt offentlighet og er

---

¹³⁵ Bøhn (2000) s. 393

begrunnet med at hensynet til sakens parter kan tale for at de får kjennskap til avgjørelsen før den blir publisert gjennom massemedia.¹³⁶

2.4.3.3 Taushetsplikt

Taushetsbestemmelser er som nevnt under pkt 1.3.3 et viktig verktøy for å sikre personvern. I domstollovens § 63a første ledd pålegges dommere og andre som er tilknyttet et dommerkontor, taushet om det de får kjennskap til i forbindelse med sitt arbeid om noens personlige forhold eller forretningshemmeligheter. Brudd på denne taushetsplikten er straffesanksjonert i straffeloven § 121, jf § 63a annet ledd.

Taushetsplikten er begrenset ved at de opplysninger som fremkommer i rettsmøte, rettsavgjørelse eller av saksdokumenter som omfattes av allmennhetens innsynsrett, ikke omfattes, jf siste ledd. Vurderingen av hvor langt taushetsplikten etter domstolloven § 63a rekker er følgelig sammenfallende med blant annet hva allmennheten kan gis innsyn i etter reglene i tvistelovens kapittel 14 (se pkt 2.5.3.1 og 2.5.3.2).

2.4.3.4 Pålegg om hemmelighold

I medhold av domstolloven § 128 kan retten pålegge de tilstedeværende i et rettsmøte taushetsplikt om ”sakens opplysning” – helt eller delvis. ”Sakens opplysning” omfatter enhver opplysning i saken, herunder opplysninger som kommer frem av saksdokumentene eller i samtale mellom advokat og klient.¹³⁷ Ordlyden i bestemmelsen åpner for at retten kan pålegge taushetsplikt for doms- eller kjennelsesgrunner hvis opplysninger som skal holdes hemmelig, fremkommer av disse.¹³⁸ Vilkår for å pålegge taushetsplikt er at saken behandles bak lukkede dører og at særlige grunner taler for hemmelighold. Det følger av forarbeidene at det er meningen at § 128 bare bør benyttes i helt spesielle unntakstilfeller.¹³⁹ Eksempler på slike ”særlige grunner” er hensynet til

---

¹³⁶ Bøhn (2000) s. 395

¹³⁷ ibid. s. 382

¹³⁸ ibid. s. 380

¹³⁹ Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) s. 41

rikets sikkerhet eller hensyn til personvernet, men personvernet ivaretas normalt gjennom referatforbud etter §§ 129 og 130¹⁴⁰ (se pkt 2.4.3.2). Taushetsplikten kan pålegges de tilstedeværende uavhengig av om de har med saken å gjøre, eller de er tilstede etter særskilt tillatelse etter § 127.¹⁴¹ Taushetsplikten innebærer forbud mot både privat og offentlig gjengivelse. Pålegget om hemmelighold kan gjelde inntil videre eller for bestandig.

Brudd på taushetsplikt besluttet i medhold av domstoloven § 128 er straffesanksjonert i domstoloven § 199. Ordlyden i domstoloven §§ 128 og 199 er imidlertid ikke samsvarende: Sistnevnte rammer kun opplysninger som ”er forhandlet i rettsmøte”, mens førstnevnte gjelder ”sakens opplysning”. En ren ordlydstolking medfører at domstoloven § 128 favner videre enn § 199 og følgelig at ikke ethvert brudd på taushetsplikten vil kunne straffesanksjoneres. Bøhn mener imidlertid domstoloven § 199 må forstås slik at den samsvarer med § 128, men understreker samtidig de innvendinger som generelt gjør seg gjeldende ved utvidende tolkning av en straffebestemmelse.¹⁴²

2.4.4 Kort om saksbehandling, formkrav og overprøvingsadgang

Domstoloven § 124 annet ledd krever at spørsmål om å begrense offentligheten etter bestemmelsene i domstoloven kapittel 7, skal behandles for lukkede dører. Dette er naturlig idet det vil være vanskelig å behandle spørsmålet om for eksempel lukkede dører, uten å gå innpå de forhold som skal begrunne lukkingen.¹⁴³ Videre krever domstoloven § 124 tredje ledd at retten meddeler i et rettsmøte om det foreligger begrensninger i forhandlingenes offentlighet. Slik meddelelse skal skje ”straks”, det vil si i begynnelsen av rettsmøtet.¹⁴⁴ Dersom beslutning om begrensning i offentligheten treffes senere, må retten orientere straks det er truffet slik beslutning.

---

¹⁴⁰ Bøhn (2000) s. 381

¹⁴¹ l.c.

¹⁴² ibid. s. 596

¹⁴³ ibid. s. 368

¹⁴⁴ Ot. prp. nr. 55 (1997-1998) s. 52

Møteoffentlighet og referatadgang er lovens hovedregel og krever ingen særskilt beslutning. Partene kan ikke avtale innskrenkninger i offentligheten, og det er opp til retten å vurdere om det skal skje innskrenkninger eller ei.

Samtlige bestemmelser i domstollosen kapittel 7 som åpner for å begrense offentligheten i sivile saker, inneholder en presisering om at innskrenkningen kan skje helt eller delvis.¹⁴⁵ Ved dette pålegges retten å vurdere i hvilken *grad* innskrenkning er nødvendig og det vil være en saksbehandlingsfeil at retten ikke foretar slik vurdering.¹⁴⁶ Beslutninger som fattes i medhold av domstollosen kapittel 7 som innskrenker offentligheten, det vil si lukkede dører, referatforbud samt pålegg om hemmelighold for de tilstedeværende, må videre treffes ved kjennelse.¹⁴⁷ At det kreves kjennelsesform innebærer at det må gis begrunnelse for resultatet og at det foreligger ankeadgang, jf tvisteloven §§ 19-6 fjerde ledd og 29-2 første ledd.

Avgjørelse om å lukke dørene etter domstollosen § 125 første ledd kan ankes av motparten til den som har fått medhold i sin begjæring, uavhengig av om avgjørelsen går ut på å lukke dørene eller ikke. Det kan imidlertid ikke ankes over saksbehandlingen når avgjørelse om møteoffentligheten treffes i en hovedforhandling, jf tvisteloven § 29-2 tredje ledd. For å angripe kjennelsen som avgjør møteoffentligheten, må avgjørelsen eventuelt fremsettes som ankegrunn etter tvisteloven § 29-2 første ledd. Avgjørelse om møteoffentlighet etter domstollosen § 125 første ledd avgjøres ved skjønn, og kan for den skjønnsmessige avveiningen kun angripes med påstand om at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig, jf tvisteloven § 29-3 annet ledd. Videre vil slik saksbehandlingsfeil bare tillegges virkning dersom ”det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for den avgjørelse som er anket”, jf tvisteloven § 29-21 første ledd. Hvem som kan anke over avgjørelse om å lukke dørene etter domstollosen § 125 ut over partene, beror på en vurdering av om vedkommende oppfyller kravet til rettslig interesse i tvisteloven § 1-3. Verken representanter fra pressen eller andre tilhørere vil i alminnelighet oppfylle dette kravet.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ Jf domstollosen §§ 125, 128, 129 annet ledd, 130 første ledd

¹⁴⁶ Se Borgarting Lagmannsretts kjennelse av 5. mai 2009 (LB-2009-45292)

¹⁴⁷ Jf domstollosen §§ 125 første ledd, 129 annet ledd, 130 første ledd og 128

¹⁴⁸ NOU 1988:2 s. 49, Bøhn 2000 s. 378

Enhver som har vært til stede under forhandlingen, kan anke over referatforbud som nedlegges etter domstoloven 129 annet ledd. Videre kan enhver anke over forbud eller nektelse av å oppheve et forbud etter domstoloven § 130 første ledd, jf bestemmelsens første ledd siste punktum.

2.5 Nærmere om allmennhetens innsynsrett – dokumentoffentlighet

2.5.1 Innledning

Allmennhetens rett til innsyn i saksdokumentene reguleres i tvisteloven kapittel 14. Kapittel 14 er plassert i lovens fjerde del som gir generelle bestemmelser, og innsynsreglene gjelder i utgangpunktet for alle tre instanser. At det gis rett til innsyn, innebærer at enhver får et rettskrav på tilgang til de opplysningene som omfattes av innsynsretten. Innsynsretten knytter seg til saksdokumentene som utarbeides i tilknytning til en rettssak, altså skriftlig materiale. Innsynsretten kan derfor betegnes som dokumentoffentlighet, i motsetning til begrepet møteoffentlighet som knytter seg til offentligheten ved muntlig behandling.

Hovedregelen om allmennhetens innsynsrett oppstilles i tvisteloven § 14-2 første og annet ledd og bestemmelsen gir allmennheten rett til innsyn i blant annet rettsbøker, rettsavgjørelser og det som upresist kan betegnes som rettens samlede avgjørelsesgrunnlag. Innsynsretten gjelder i både verserende og avsluttede saker.¹⁴⁹ Unntak fra retten til innsyn i dokumentkategoriene som tvisteloven § 14-2 oppstiller, kan kun skje i medhold av tvisteloven §§ 14-3 og 14-4.

2.5.2 Dokumentbegrepet

Tvisteloven § 14-2 angir hvilke dokumenter som omfattes av allmennhetens innsynsrett, men er taus angående hva som menes med ”dokument”. Jeg kan heller ikke se at forarbeidene gir noen nærmere veiledning. Tradisjonelt er et dokument en tekst som er skrevet på papir og som kan brukes som bevis på innholdet.¹⁵⁰ Dokumentkategoriene

---

¹⁴⁹ Tvisteloven (2007) s. 627

¹⁵⁰ www.wikipedia.org/wiki/Dokument

som oppstilles i tvisteloven § 14-2 første ledd og i samme bestemmelses annet ledd bokstavene a), b), d) og c) annet alternativ er dokumenter i tradisjonell forstand. Følgelig er det ikke tvilsomt hva allmennheten gis rett til innsyn i. Mer usikkert er imidlertid hva som omfattes når det gjelder innsyn i bevis etter annet ledd bokstav c) første alternativ, der beviset er et realbevis. Et realbevis er ”personer eller gjenstander [...] hvor personen eller gjenstanden, eller dens egenskaper, tilstand eller innhold, inneholder informasjon som kan ha betydning for det faktiske avgjørelsesgrunnlaget i saken.”, jf tvisteloven § 26-1. Etter samme bestemmelse kan en slik gjenstand være for eksempel løsøre eller elektronisk lagret materiale. Spørsmålet er om også slike bevis er dekket av dokumentbegrepet i tvisteloven § 14-2.

I henhold til straffeloven § 179 er et dokument en gjenstand som i skrift eller på annen måte inneholder en tilkjenneivelse som er av betydning for en rett eller fremtrer som bestemt til å tjene som bevis. Gjenstander etter straffeloven § 179 er ikke bare skriftlige dokumenter, men også blant annet lagringsmedier for lyd, video og datafiler. I forvaltningsloven¹⁵¹ § 2 første ledd bokstav f) er et dokument vidt definert som ”en logisk avgrenset informasjonsmengde som er lagret på et medium for senere lesing, lytting, framføring, overføring eller lignende.” Samme definisjon som i forvaltningsloven finner vi også i offentleglova § 4. Tvisteloven har ingen tilsvarende definisjon av dokument. Formålet med innsynsretten, nemlig å sikre allmennhetens tilgang til visse opplysninger, tilsier imidlertid en tilsvarende forståelse av dokumentbegrepet i tvisteloven § 14-2. Innsynsretten vil følgelig være uavhengig av formatet opplysningene som omfattes av innsynsretten, er lagret i.

2.5.3 Hovedregel om allmennhetens innsynsrett

2.5.3.1 Innsyn i rettsbøker m.m. – tvisteloven § 14-2 første ledd

Tvistelovens § 14-2 første ledd gir allmennheten rett til innsyn i ”rettsbøker, rettsmeklingsprotokoller, rettsavgjørelser og sakskostnadsoppgaver etter § 20-5”. Allmennheten må forstås som *enhver* og det er ingen vilkår knyttet til innsynsretten. Det er domstolene som er pålagt å tilrettelegge for den praktiske gjennomføringen av

---

¹⁵¹ Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

innsyn, men innsynsretten er reaktiv, det vil si at den bare utløses ved forespørsel (pkt 2.5.6).

Enhver har rett til innsyn i ”rettsbøker”, jf tvisteloven § 14-2 første ledd. En rettsbok er en protokoll over forhandlingene i et rettsmøte,¹⁵² og rettsbok skal føres i alle rettsmøter, jf tvisteloven § 13-5. Rettsboken skal blant annet angi partenes påstander og de bevis som er gjennomgått, jf tvisteloven § 13-6 første ledd bokstav c) og d).

Hvorvidt og eventuelt i hvilken grad forklaringer fra parter, vitner og sakkyndige føres i rettsboken, overlates til rettens vurdering etter reglene i tvisteloven §§ 13-7 til 13-9. For eksempel skal parts- og vitneforklaringer som gis under hovedforhandling, som hovedregel tas opp, men dette kan unnlates blant annet dersom forklaringene i stedet føres i rettsboken, jf §§ 13-7 annet ledd bokstav c) og 13-8. Kun parter, og andre som har avgitt forklaring som er tatt opp, har krav på innsyn i eller kopi av opptaket.

Opptakene omfattes ikke av allmennhetens innsynsrett.¹⁵³ Forklaringer er altså tilgjengelige for allmennheten i den grad retten har besluttet at de skal innføres i rettsboken. Videre skal et rettsforlik inntas i rettsboken, jf tvisteloven § 19-11 første ledd. Dette må gjelde selv om partene har avtalt at forliket skal holdes hemmelig for uvedkommende.¹⁵⁴

Enhver kan i medhold av tvisteloven § 14-2 første ledd kreve innsyn i ”rettsavgjørelser”. Innsynsretten gjelder uavhengig av om avgjørelsen er nedtegnet i rettsboken eller i et eget dokument.¹⁵⁵ Alle former for rettslige avgjørelser omfattes og innsynsretten er uavhengig av om avgjørelsen er påanket eller ei.¹⁵⁶ Alle rettsavgjørelser skal nedtegnes skriftlig og blant annet angi domstolen, tid og sted for avsigelsen, rettens medlemmer, partene, sakens nummer og om avgjørelsen var enstemmig eller ei, jf tvisteloven § 19-6 første, annet og tredje ledd. Dommer og kjennelser skal begrunnes og begrunnelsen skal omfatte en fremstilling av saken, partenes påstandsgrunnlag og rettens vurdering, jf § 19-6 fjerde ledd. Dommer og kjennelser skal videre innholde en domslutning som nøyaktig angir sakens resultat, jf

---

¹⁵² Jusleksikon (2007) s. 274

¹⁵³ Tvisteloven (2007) s. 610

¹⁵⁴ *ibid.* s. 627

¹⁵⁵ Tvisteloven (2007) s. 628

¹⁵⁶ *l.c.*

tvisteloven § 19-6 sjuende ledd. Innsyn i avgjørelsesformene dommer og kjennelser vil etter dette gi tilgang til flest opplysninger.

Tvisteloven § 14-2 første ledd gir endelig allmennheten rett til innsyn i ”sakskostnadsoppgaver etter § 20-5”. Sakskostnader er utgifter i forbindelse med en rettssak, og en sakskostnadsoppgave er en spesifisering av disse utgiftene. Oppgaven legges frem for retten i forbindelse med fastsettelse av erstatning for sakskostnader.¹⁵⁷ Innsynsretten gjelder bare for sakskostnadsoppgaver som er lagt frem etter tvisteloven § 20-5. Krav på sakskostnader som er satt frem i prosesskriv omfattes følgelig ikke av første ledd.¹⁵⁸ Det heter i forarbeidene at sakskostnadsoppgavene i en del tilfeller vil ha betydelig interesse for offentligheten og at det vanskelig kan tenkes noen god grunn til å unnta dem fra innsyn.¹⁵⁹ Dette er i tråd med offentlighetsprinsippet som tilsier at offentligheten må gis gjennomslag der mothensyn ikke taler for unntak.

2.5.3.2 Innsyn i andre saksdokumenter – tvisteloven § 14-2 annet ledd

I tvisteloven § 14-2 annet ledd gis allmennheten rett til innsyn i en rekke saksdokumenter som upresist kan betegnes som rettens samlede avgjørelsesgrunnlag.¹⁶⁰ At allmennheten gis innsyn i disse dokumentene er nytt i tvisteloven og innebærer en betydelig utvidelse av innsynsretten sammenlignet med tvistemålslovens ordning.¹⁶¹ Bakgrunnen for utvidelsen er å sikre at offentligheten ikke svekkes som en refleks av at det åpnes for større grad av skriftlig behandling.¹⁶² At allmennheten gis rett til innsyn i saksdokumentene som oppstilles i tvisteloven § 14-2 annet ledd, innebærer således en styrking av dokumentoffentligheten.

Tvisteloven § 14-2 annet ledd bokstav a) gir enhver rett til innsyn i ”sluttinnlegg etter tvisteloven § 9-10”. Sluttinnlegg er et innlegg retten kan pålegge partene å inngi etter avsluttet saksforberedelse, jf § 9-10 annet ledd. Sluttinnlegget skal angi påstander,

---

¹⁵⁷ Se tvisteloven kapittel 20

¹⁵⁸ Tvisteloven (2007) s. 628

¹⁵⁹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

¹⁶⁰ l.c.

¹⁶¹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

¹⁶² l.c.

påstandsgrunnlag, hvilke rettsregler som påberopes og hvilke bevis parten vil føre.¹⁶³ Sluttinnlegget angir altså sakens ramme og skaper et godt grunnlag for pressen for å velge hvilke saker den ønsker å følge.¹⁶⁴ Sluttinnleggene skal langt på vei tre i stedet for de omfattende innledningsforedrag som var vanlige etter tvistemålsloven.¹⁶⁵ Innsyn i sluttinnlegg vil altså kompensere for at den muntlige redegjørelsen vil være mindre utførlig enn etter den gamle loven.

I bokstav b) oppregnes bestemte innlegg som omfattes av innsynsretten, og felles for disse er at de inngår i rettens avgjørelsesgrunnlag etter tvisteloven § 11-1.¹⁶⁶

Dokumentene er følgelig avgitt med det for øyet å danne grunnlag for rettens avgjørelse av realiteten i saken, og bilag til slike prosesskriv omfattes også av innsynsretten.¹⁶⁷ Det følger av forarbeidene at innsyn etter bokstav b) skal kompensere for at det under hovedforhandling og ankebehandling vil bli gitt mindre grundige redegjørelser for faktiske og rettslige spørsmål etter tvisteloven enn det som var praksis etter tvistemålsloven.¹⁶⁸ Eksempel på at tvisteloven åpner for at det gis mindre grundig redegjørelse finner vi i § 9-9: Bestemmelsens tredje ledd gir retten adgang til å pålegge partene å inngi skriftlige redegjørelser for særlig kompliserte rettslige eller faktiske spørsmål. I medhold av bestemmelsens fjerde ledd kan retten videre pålegge saksøker å inngi en kortfattet kronologisk eller annen systematisert redegjørelse for faktiske forhold der dette er uoversiktlig. Slike skriftlige redegjørelser etter tvisteloven § 9-9 tredje og fjerde ledd inngår i rettens avgjørelsesgrunnlag, jf § 9-9 første ledd siste punktum. Disse redegjørelsene vil supplere det som fremføres muntlig i hovedforhandlingen og ha som formål å lette motpartens og rettens tilegnelse av kompliserte spørsmål.¹⁶⁹ Innsynsretten sammen med møteoffentligheten vil trolig også lette allmennhetens tilegnelse av spørsmålene. Under denne forutsetningen innebærer reglene i tvisteloven § 9-9 tredje og fjerde ledd sammenholdt med innsynsretten i § 14-2 annet ledd, en styrking av offentligheten i forhold til tidligere rett. Robberstad påpeker

---

¹⁶³ Jf tvisteloven § 9-10 annet ledd annet punktum

¹⁶⁴ Tvisteloven (2007) s. 628

¹⁶⁵ l.c.

¹⁶⁶ l.c.

¹⁶⁷ l.c.

¹⁶⁸ Ot. prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

¹⁶⁹ Tvisteloven (2007) s. 421

imidlertid at det kan bli umulig for en tilhører som ikke har skaffet seg dokumentene på forhånd å følge med i hovedforhandlingene, og hun frykter dette vil kunne få store konsekvenser for allmennhetens kontrollmulighet.¹⁷⁰ Dette er i tråd med Robberstads generelle oppfatning om at muntlighet er en forutsetning for reell offentlighet.¹⁷¹

Innsynsretten i tvisteloven § 14-2 annet ledd bokstav b) skal videre kompensere for at tvisteloven åpner for at saken i større grad enn tidligere kan avgjøres etter helt eller delvis skriftlig behandling.¹⁷² Etter tvisteloven § 9-9 annet ledd kan retten samtykke i partenes avtale om at avgjørelsen skal treffes på grunnlag av helt eller delvis skriftlig behandling. Partene kan altså med rettens samtykke avtale at det ikke skal holdes muntlig hovedforhandling, som er lovens hovedregel, jf tvisteloven § 9-14 første ledd. Avgjørelsesgrunnlaget ved delvis eller fullt ut skriftlig behandling vil være ”sakens dokumenter og behandlingen i rettsmøter”, jf tvisteloven § 11-1 annet ledd. Ved full skriftlig behandling vil altså sakens dokumenter alene utgjøre rettens avgjørelsesgrunnlag. Tvisteloven § 14-2 annet ledd bokstav b) gir allmennheten rett til innsyn i disse dokumentene, jf ordlyden ”innlegg etter § 9-9 annet ledd”. Dokumentene som utgjør rettens avgjørelsesgrunnlag ved skriftlig behandling etter § 9-9 annet ledd, er følgelig omfattet av allmennhetens innsynsrett. Dokumentoffentligheten sikrer således at det ved skriftlig behandling gis tilgang til de samme opplysningene som vil fremkomme i muntlig hovedforhandling, og som møteoffentligheten sikrer ved denne behandlingsformen (pkt 2.4.2.1).

Etter tvisteloven § 14-2 annet ledd bokstav c) har allmennheten rett til innsyn i ”bevis som er påberopt i muntlige forhandlinger eller i innlegg som omfattes av bokstav b)”. Innsyn i bevis er altså begrenset til de bevis som er påberopt, og det følger av forarbeidene at et bevis er påberopt når det er gjennomgått etter tvisteloven § 26-2.¹⁷³ Etter § 26-2 føres bevis ved at det gjennomgås og at det som er viktig, påpekes. I hovedforhandling vil et bevis være ført når det er dokumentert, og ved skriftlig

---

¹⁷⁰ Robberstad (2009) s. 18

¹⁷¹ l.c.

¹⁷² Ot. prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220, jf tvisteloven §§ 9-9 annet ledd, 29-16 fjerde og femte ledd, 30-10 fjerde ledd

¹⁷³ Ot. prp. nr. 51 (2004-2005) s. 415

behandling må dokumentbevis anses ført når det er fremlagt for retten.¹⁷⁴ I tilfeller der et dokument er delt opp og behandler ulike forhold, kan det tenkes at innsynsretten kun gjelder den delen som er gjennomgått og påpekt i henhold til § 26-2.¹⁷⁵ Tilsvarende begrensning i innsynsretten kan gjelde for det skriftlige underlagsmaterialet til et vitne som avgir muntlig forklaring begrenset til deler av en skriftlig erklæring vedkommende har gitt.¹⁷⁶ Rett til innsyn vil da være begrenset til den delen av underlagsmaterialet som det muntlige forklaringen skal underbygge. I tvistelovens forarbeider heter det at innsynsrett etter bokstav c) er gitt for å kompensere for den utvidede adgangen til å bruke skriftlige forklaringer i stedet for muntlige vitneforklaringer som bevis etter tvisteloven § 21-12.¹⁷⁷ Igjen ser man eksempel på utvidet innsynsrett i takt med at rettens avgjørelsesgrunnlag kan være skriftlig i større grad enn tidligere.

I bokstav d) gis allmennheten innsynsrett i "hjelpedokumenter etter § 9-14 annet ledd". Dette er dokumenter som en part, et vitne, en sakkyndig eller en prosessfullmektig legger frem og viser til som støtte for sin forklaring under hovedforhandling (pkt 2.4.2.1).

2.5.3.3 Innsyn i dokumenter som ikke omfattes av innsynsretten

Tvisteloven § 14-2 første og annet ledd angir uttømmende hvilke dokumenter som omfattes av allmennhetens innsynsrett. Dokumenter som ikke nevnes, har allmennheten følgelig ikke *rett* til innsyn i. Det oppstilles imidlertid heller ikke noe generelt forbud mot at innsyn tillates utover den rammen bestemmelsen trekker opp. Eksempler på dokumenter som ikke nevnes, er dokumenter under saksforberedelsen og bevis som ikke føres etter regelen i tvisteloven § 26-2. Der den ene parten er offentlig vil innsynsretten i denne partens saksdokumenter reguleres etter bestemmelsene i offentleglova.¹⁷⁸ Private parter kan gi allmennheten innsyn i saksdokumentene i den grad de måtte ønske det. For retten setter taushetspliktsbestemmelsen i domstolloven §

---

¹⁷⁴ Tvisteloven (2007) s. 629

¹⁷⁵ Ot. prp. nr. 51 (2004-2005) s. 815

¹⁷⁶ Tvisteloven (2007) s. 629

¹⁷⁷ NOU 2001:32 Bind A s. 602

¹⁷⁸ Se offentleglova §§ 3, 18 og 11

63a et absolutt forbud mot innsyn i visse opplysninger (pkt 2.4.3.3). Retten har sannsynligvis heller ikke adgang til å tillate innsyn i andre dokumenter enn de tvisteloven § 14-2 første og annet ledd nevner, gjennom praktisering av meroffentlighet (pkt 2.6).

2.5.4 Unntak fra retten til innsyn i rettsbøker og rettsavgjørelser

2.5.4.1 Innledning

Unntak fra allmennhetens rett til innsyn i *rettsbøker* og *rettsavgjørelser* fastsettes i tvisteloven § 14-3. Unntak for øvrige saksdokumenter som omfattes av innsynsretten, reguleres i tvisteloven § 14-4 (se pkt 2.5.5). Den klare hovedregel er at allmennheten har rett til innsyn i rettsbøker og rettsavgjørelser, og adgangen til å nekte innsyn er derfor snevrere etter tvisteloven § 14-3 enn § 14-4¹⁷⁹ (se pkt 2.5.5.2). Også etter tvistemålsloven hadde allmennheten rett til innsyn i rettsbøker og rettsavgjørelser, og det gjaldt de samme begrensninger etter denne loven som nå er gitt i tvisteloven.¹⁸⁰ Rettstilstanden er dermed ikke endret på dette punkt, og rettspraksis etter tvistemålsloven vil være relevant for angivelsen av terskelen for unntak.

2.5.4.2 Unntak etter tvisteloven § 14-3 første ledd

Tvisteloven § 14-3 første ledd bestemmer at rett til innsyn i *rettsavgjørelser* bare gjelder ”så langt det ikke er nedlagt forbud mot offentlig gjengivelse”. Forbud mot offentlig gjengivelse av en rettsavgjørelse kan besluttes av retten i medhold av domstolloven § 130 første ledd (pkt 2.4.3.2). Dersom det gjelder forbud mot offentlig gjengivelse har allmennheten altså ikke *rett* til innsyn, men bestemmelsen stenger ikke for at domstolen ved utøvelse av meroffentlighet gir innsyn til enkeltpersoner.¹⁸¹

Dersom avgjørelsen ikke er eldre enn fem år har allmennheten uavhengig av om det er nedlagt referatforbud, rett til innsyn i slutningen, jf § 14-3 første ledd annet punktum. Er

---

¹⁷⁹ Tvisteloven (2007) s. 632

¹⁸⁰ Jf tvistemålsloven § 135 annet ledd sml tvisteloven §§ 14-3

¹⁸¹ Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) s. 56

avgjørelsen eldre enn fem år har allmennheten verken rett til innsyn i slutningen, eller i andre deler avgjørelsen, jf samme bestemmelse. Oppheves forbudet mot offentlig gjengivelse gjelder heller ikke unntaket fra innsynsretten lenger, og dersom forbudet bare gjelder deler av en avgjørelse, kommer unntaket fra innsynsretten kun til anvendelse på den delen av avgjørelsen forbudet retter seg mot, jf ordlyden ”så langt det ikke gjelder forbud”.¹⁸² Terskelen for å gjøre unntak fra innsynsretten i rettsavgjørelser etter tvisteloven § 14-3 første ledd, vil etter dette aldri være *lavere* enn terskelen for å nedlegge forbud mot offentlig gjengivelse etter domstolloven § 130. Følgelig skal det like mye eller mer til å nekte en enkeltperson innsyn i en rettsavgjørelse, enn å nedlegge forbud mot offentlig gjengivelse av den samme rettsavgjørelsen. Som vist under pkt 2.4.3.2 er terskelen for å nedlegge referatforbud fra en rettsavgjørelse høy. Terskelen for unntak fra innsynsretten vil følgelig også være høy.

Tvisteloven § 14-3 første ledd tredje punktum gjør unntak fra allmennhetens innsynsrett i *rettsbøker* der rettsboken er ført i rettsmøte for lukkede dører, eller dersom offentlig gjengivelse av den protokollerte forhandlingen eller rettsboken er forbudt (pkt 2.4.3.1 og 2.4.3.2). I forarbeidene heter det at forbud mot offentlig gjengivelse og pålegg om lukkede dører ikke automatisk fører til at retten er avskåret fra å gi enkeltpersoner innsyn gjennom praktisering av meroffentlighet.¹⁸³ Igjen markeres at innskrenkning av offentligheten må beslattes særskilt for hvert inngrep. Dersom forbud mot innsyn i rettsboken ikke følger av andre regler kan retten altså gi enkeltpersoner innsyn, til tross for at rettsboken er ført for lukkede dører eller det er nedlagt referatforbud fra forhandlingene i et rettsmøte. Terskelen for å gjøre unntak fra innsyn i rettsbøker etter tvisteloven § 14-3 første ledd, vil etter dette aldri være *lavere* enn terskelen for å beslutte lukkede dører etter domstolloven § 125 første ledd eller for å nedlegge referatforbud etter domstolloven § 129 annet ledd (pkt 2.5.5.2 og 2.4.3.2).

2.5.4.3 Unntak etter tvisteloven § 14-3 annet ledd

Tvisteloven § 14-3 annet ledd fastsetter at allmennheten i visse tilfeller bare kan gis innsyn i domsslutningen: Dersom et av hensynene bestemmelsen angir gjør seg

---

¹⁸² Tvisteloven (2007) s. 633

¹⁸³ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 415

gjeldende, *skal* innsyn nektes. Rettens skjønn er begrenset til å tillate innsyn i domsslutningen, men allmennheten har ikke krav på slikt innsyn. Tolkning av § 14-3 i lys av bestemmelsens oppbygning taler for at annet ledd gjør unntak fra innsynsretten i både rettsbøker og rettsavgjørelser.¹⁸⁴ Bestemmelsen samsvarer med straffeprosessloven § 28 annet ledd og tredje ledd første punktum.

Innsyn skal nektes dersom det ut fra ”hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat” er betenkelig at innsyn gis, jf tvisteloven § 14-3 annet ledd første alternativ. Et viktig moment i denne vurderingen er om dokumentet er gradert etter sikkerhetsloven¹⁸⁵ § 11, men retten er ikke bundet av graderingen verken i positiv eller negativ forstand.¹⁸⁶ Hvem som begjærer utskrift og til hvilket formål vil også være av betydning.¹⁸⁷ Ordet ”betenkelig” er ikke strengt og taler for at det er tilstrekkelig at det foreligger mistanke om at innsyn kan gå ut over rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat. Ordlyden krever imidlertid konkrete holdepunkter for mistanke.

Innsyn i rettsbøker og rettsavgjørelser skal videre nektes ”når det er grunn til å frykte at kunnskapen vil bli benyttet på urettmessig vis”, jf tvisteloven § 14-3 annet ledd annet alternativ. Dette alternativet vil kunne være oppfylt dersom det er fare for at personlige eller fortrolige opplysninger blir kjent for uvedkommende, eller for at opplysninger vil kunne bli brukt for å sjikanere et vitne i saken.¹⁸⁸ Ordlyden henviser altså til en subjektiv helhetsvurdering som trolig bør skje i lys av formålet med innsynsretten, nemlig å tilrettelegge for offentlighet. Motsatt skal innsynsretten ikke tilrettelegge for spredning av personlige opplysninger, eller for sjikane. Der den som krever innsyn har slike hensikter, vil det altså være i strid med formålet med innsynsretten at innsyn gis. Det kreves at det er ”grunn til å frykte”, og dette tilsier at det må foreligge konkrete holdepunkter for mistanke om at opplysningene kan bli utnyttet urettmessig. Bestemmelsen gir ikke anledning til å nekte innsyn av hensyn til for eksempel privatlivets fred slik tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav b) åpner for, og det skal som nevnt generelt mer til for å nekte innsyn etter tvistemålsloven § 14-3 enn etter § 14-4. I

---

¹⁸⁴ Tvisteloven (2007) s. 635

¹⁸⁵ Lov av 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven)

¹⁸⁶ Thorheim (2010)

¹⁸⁷ l.c.

¹⁸⁸ l.c.

avgjørelsen referert under pkt 2.4.3.2, Rt. 2002 side 151, opphevet Høyesteretts kjæremålsutvalg lagmannsrettens beslutning etter domstoloven § 130 første ledd om å forby offentlig gjengivelse av straffedom. Lagmannsretten hadde også nektet å gi en avis utskrift av den samme dommen i medhold av straffeprosessloven § 28 tredje ledd, som åpner for at innsyn kan nektes når det er ”grunn til å frykte at utskriften blir nyttet på urettmessig vis”. Som nevnt over, er straffeprosessloven § 28 annet og tredje ledd samsvarende med tvisteloven § 14-3. Kjæremålsutvalget fant det klart at det ikke var grunn til slik frykt og slo fast at avisen hadde krav på utskrift av dommen. Utvalget går ikke nærmere inn på hvorfor den kommer til dette, men det antas at det generelt ikke er grunn til å frykte at pressen utnytter kunnskapen den får ved innsyn på urettmessig vis: Pressens funksjon er nettopp å oppfylle formålet bak innsynsretten, nemlig å virkeliggjøre offentligheten.

Innsyn i rettsbøker og rettsavgjørelser kan endelig ikke kreves når retten har gitt pålegg om hemmelighold, jf tvisteloven § 14-3 annet ledd siste alternativ (pkt 2.2.3.4).¹⁸⁹ Også i slike tilfelle er rettens skjønn begrenset til å tillate innsyn i domsslutningen, jf ordlyden ”det samme gjelder”.

2.5.5 Unntak fra retten til innsyn i ”andre saksdokumenter”

2.5.5.1 Innledning

Tvisteloven i § 14-4 oppstiller unntak fra innsynsretten i andre saksdokumenter.

”Andre saksdokumenter” sikter til dokumentene som oppregnes i § 14-2 første og annet ledd, unntatt rettsbøker og rettsavgjørelser som reguleres særskilt i § 14-3 (pkt. 2.5.4).

Tvisteloven § 14-4 annet og tredje ledd kommer i prinsippet til anvendelse i alle typer saker.¹⁹⁰ Det skal generelt mindre til å gjøre unntak fra innsynsretten etter tvisteloven § 14-4 enn etter § 14-3.¹⁹¹

---

¹⁸⁹ Jf domstoloven § 128 og tvisteloven § 22-12

¹⁹⁰ Tvisteloven (2007) s. 640

¹⁹¹ *ibid.* s. 632

2.5.5.2 Unntak etter tvisteloven § 14-4 annet ledd

I medhold av tvisteloven § 14-4 annet ledd kan krav om innsyn i andre saksdokumenter enn rettsbøker eller rettsavgjørelser avslås, dersom et av hensynene bestemmelsen oppstiller i bokstavene a) til d), gjør seg gjeldende. Vurderingen overlates til rettens skjønn, jf ordet ”kan”. Som nevnt under pkt 2.4.3.1, er hensynene her sammenfallende med de som oppstilles i domstollosen § 125 første ledd bokstav a) til e) og f), og begrepene i de to bestemmelsene skal forstås på samme måte.¹⁹² Dette tilsier at terskelen for å beslutte at en sak skal behandles for lukkede dører i medhold av domstollosen § 125 vil være den samme som terskelen for gjøre unntak fra allmennhetens innsynsrett etter tvisteloven § 14-4 annet ledd. Dette legges også til grunn i Hålogaland lagmannsretts kjennelse av 18. april 2008. Rettspraksis som angir terskelen for å beslutte at en sak skal holdes for lukkede dører etter domstollosen § 125, er derfor relevant for angivelsen av terskelen for unntak etter tvisteloven § 14-4 annet ledd. At en sak behandles for lukkede dører innebærer imidlertid ikke at innsynsretten etter § 14-4 annet ledd automatisk stenges: unntak fra innsynsretten kan bare skje dersom vilkårene i annet ledd er oppfylt.¹⁹³ Også etter denne bestemmelsen er det et gjennomgående kriterium at det aktuelle hensyn gjør det påkrevd at innsyn nektes. Det kan altså bare gjøres unntak fra innsynsretten der det er nødvendig. I vurderingen av om innsyn skal nektes eller ei vil det være av betydning hvilken interesse den som begjærer innsyn, har i tilgang til opplysningene.¹⁹⁴

Etter bokstav a) kan krav om innsyn avslås ”når hensynet til statens forhold til fremmed stat krever det”. Det følger av kjennelse inntatt i Rt. 1954 side 858 at uttrykket ”hensynet til Statens forhold til fremmed makt” i domstollosen § 125 omfatter militære sikkerhetshensyn. Dersom militære sikkerhetshensyn krever det kan altså innsyn nektes i medhold av tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav a). I krigstid vil slike hensyn også omfattes av annet ledd bokstav d).¹⁹⁵

Etter bokstav b) kan innsyn nektes når ”hensynet til privatlivets fred eller strengt personlige forhold krever det”. I kjennelse inntatt i Rt. 1987 side 406, ble begjæring om

---

¹⁹² Ot.prp. nr 51 (2004-2005) s. 416

¹⁹³ l.c.

¹⁹⁴ l.c.

¹⁹⁵ ibid s. 640

at sak skulle behandles bak lukkede dører av hensyn til privatlivets fred etter domstoloven § 125 første ledd bokstav b) tatt til følge. Det dreide seg om en privat injuriesak og gjaldt uttalelser om at saksøker hadde vært horekunde. Lagmannsretten hadde blant annet lagt vekt på at beskyldningene som var fremsatt overfor den kjærende part var ”ekstremt sensitive” og at oppslagene måtte ha vært en stor påkjenning for både han og hans familie. Høyesteretts kjæremålsutvalg hadde ingen innvendinger mot hensynene lagmannsretten hadde vektlagt, og anså dem som relevante.¹⁹⁶

I straffeloven § 390 angis privatlivets fred som ”offentlig meddelelse av om personlige eller huslige forhold”. Det kan imidlertid ikke kreves like mye for å gjøre unntak fra innsynsretten, som for å ilegge straff.¹⁹⁷ Ved vurderingen må det blant annet være relevant hvor sensitive eller intime opplysningene som fremkommer er, og videre om de er positive eller negative.¹⁹⁸ Typiske forhold som vil dekkes av tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav b) er opplysninger om seksuelle forhold, utroskap, samlivsproblemer, personlige problemer og psykiske lidelser.¹⁹⁹ Bestemmelsen beskytter ikke bare partene i saken, men også tredjepersoner.²⁰⁰ Veiledning om hvilke opplysninger som *ikke* er sensitive nok til å ansees som personlige, finnes i forvaltningsloven²⁰¹ § 13.²⁰² Bokstav b) må tolkes i lys av EMK art 8 om rett til privatliv og familieliv.²⁰³

I medhold av tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav c) kan innsyn nektes når ”særlige forhold gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning, og det derfor er påkrevd å nekte innsyn”. ”Sakens opplysning” peker på hensynet til å få saken opplyst på best mulig måte. Dette er en forutsetning for at retten skal kunne treffe materielt riktige avgjørelser i det enkelte tilfellet. Uttrykket ”særlige forhold” krever at det foreligger konkrete holdepunkter for frykt for at sakens opplysning vil bli vanskeliggjort dersom innsyn tillates.²⁰⁴ Eksempel på slik konkret grunn er frykt for at

---

¹⁹⁶ Bøhn (2000) s. 373

¹⁹⁷ Tvisteloven (2007) s. 640

¹⁹⁸ l.c.

¹⁹⁹ l.c.

²⁰⁰ Bøhn (2000) s. 373

²⁰¹ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967 (forvaltningsloven)

²⁰² Tvisteloven (2007) s. 640

²⁰³ Bøhn (2000) s. 373

²⁰⁴ Tvisteloven (2007) s. 640

et vitne som avgir skriftlig forklaring som skal brukes som bevis etter tvisteloven § 21-12, og som også skal føres som vitne, vil tilbakeholde informasjon eller bevisst uttrykke seg uklart dersom vedkommende vet at pressen vil få innsyn i forklaringen.²⁰⁵ Etter domstolloven § 125 første ledd bokstav c) kan retten på samme måte beslutte at et rettsmøte skal holdes for lukkede dører dersom hensynet til saken opplysning gjør det påkrevd, og etter domstolloven § 129 annet ledd bokstav a) kan retten beslutte referatforbud av samme grunn. Lukkede dører og referatforbud innebærer i likhet med unntak fra innsynsretten en innskrenkning av offentligheten og det legges i forarbeidene til grunn at innholdet i disse bestemmelsene, og tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav c), må forstås på samme måte.²⁰⁶ I lys av tvistelovens nye dato, og at § 14-4 ikke hadde noen parallell i tvistemålsloven, foreligger det etter det jeg kan se ingen rettsavgjørelser som nærmere angir terskelen for unntak etter tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav c). Det vises derfor til redegjørelsen under punkt 2.4.3.2 som fremstiller innholdet i og terskelen for unntak etter domstolloven § 129 annet ledd.

2.5.5.3 Unntak etter tvisteloven § 14-4 tredje ledd

Tvisteloven § 14-4 tredje ledd pålegger retten å nekte innsyn i noen bevistyper som kan kreves ført bak lukkede dører i medhold av tvisteloven kapittel 22. Tvisteloven kapittel 22 oppstiller regler for bevisforbud og bevisfritak. Bevis som er undergitt bevisforbud skal aldri legges frem i saken, og er følgelig ikke omfattet av allmennhetens innsynsrett etter tvisteloven § 14-2 annet ledd bokstav c).²⁰⁷ For slike bevis kommer følgelig heller ikke unntaksbestemmelsen i § 14-4 tredje ledd til anvendelse. Bestemmelsen gjelder altså bevis som kan kreves ført for lukkede dører etter kapittel 22, og som inneholder den type informasjon som oppstilles i bokstavene a) til e). Er disse vilkårene oppfylt *skal* innsyn nektes og det åpnes ikke for at retten kan praktisere meroffentlighet.

Etter bokstav a) skal innsyn nektes i bevis som kan kreves ført for lukkede dører etter tvisteloven § 22-10, om drifts- og forretningshemmeligheter. ”Driftshemmeligheter”

---

²⁰⁵ Tvisteloven (2007) s. 640 og 641

²⁰⁶ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 416

²⁰⁷ Tvisteloven (2007) s. 642

kan forstås som opplysninger om tekniske metoder, kunnskaper og systemer.²⁰⁸

Bestemmelsens kjerneområde er såkalt konkurransesensitiv informasjon.²⁰⁹ I kjennelse inntatt i Rt. 1998 side 1624 ble et museums vakrutiner, alarmsystemer og sikkerhetsopplegg ansett som en driftshemmelighet.²¹⁰ ”Forretningshemmeligheter” kan beskrives som markedsmessige opplysninger og andre opplysninger av betydning for omsetningen i virksomheten, for eksempel opplysninger om innkjøpskilder, kundekrets m.v.²¹¹ For at den aktuelle opplysningen skal dekkes av betegnelsen ”hemmelighet” må den være så lite kjent utenfor bedriften at det er av konkurransemessig betydning å holde opplysningen hemmelig, se kjennelse inntatt i Rt. 2009 side 1103.²¹²

Etter bokstav b) unntas fra innsynsretten ”opplysninger av betydning for rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat”. Bevisforbud for slike opplysninger oppstilles i tvisteloven § 22-1, og denne bestemmelsen tilsvarende straffeprosessloven § 117.²¹³

Opplysning som holdes hemmelig av ”hensyn til rikets sikkerhet”, dekker ikke bare forhold av betydning for det militære forsvar av landet, men også forhold som er av betydning for landets sivile beredskap og sikkerhet.²¹⁴ Opplysning om ”forholdet til fremmed stat” må forstås som enhver opplysning som har betydning for vårt forhold til andre stater og ikke bare opplysninger av sikkerhetspolitisk karakter.²¹⁵

Etter tvisteloven § 14-4 tredje ledd bokstav c) skal innsyn nektes i bevis som kan kreves ført for lukkede dører om ”forhold underlagt lovbestemt taushetsplikt”. Bevisfritak for slike opplysninger oppstilles i tvisteloven § 22-3. Lovbestemt taushetsplikt oppstilles blant annet i forvaltingsloven § 13 flg. Dersom partene og andre som er vernet av regler om taushetsplikt samtykker, kan et slikt bevis føres for åpne dører, men beviset vil allikevel være unntatt fra innsynsretten, jf formuleringen ”kan kreves ført for lukkede dører”.²¹⁶ Bevis som kun er underlagt taushetsrett, og ikke taushetsplikt, vil i

---

²⁰⁸ Skoghøy (2001) s. 596

²⁰⁹ Rt. 2003 side 1215 avsnitt 30

²¹⁰ Skoghøy (2001) s. 596 note 151

²¹¹ Skoghøy (2001) s. 596

²¹² Skoghøy (2010) s. 694 note 201

²¹³ NOU 2001:32 Bind B s. 956

²¹⁴ Skoghøy (2010) s. 675

²¹⁵ l.c.

²¹⁶ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 416

utgangspunktet omfattes av innsynsretten med mindre taushet er påberopt av den som har rett til taushet.²¹⁷ Retten kan imidlertid beslutte at innsyn skal nektes dersom opplysningene som fremkommer, dekkes av alternativene i tvisteloven § 14-4 annet ledd (pkt 2.4.5.3).

Etter bokstav d) skal innsyn nektes i bevis som kan kreves ført for lukkede dører om ”rettsforhandlinger hvor det er gitt pålegg om hemmelighold...”. Slikt bevisforbud oppstilles i § 22-4. Pålegg om hemmelighold kan gis av retten etter domstolloven § 128 eller tvisteloven § 22-12 (pkt 2.4.3.4).

Endelig bestemmer tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav e) at allmennheten ikke kan få innsyn i bevis om ”betroelser til særlige yrkesutøvere”. Bevisforbud og bevisfritak for slike betroelser oppstilles i tvisteloven § 22-5. I første ledd angis hvilke yrkesgrupper dette i utgangspunktet gjelder, og etter annet ledd kan retten frita part eller vitne fra å gi tilgang til bevis som er kommet til deres kunnskap i gitte situasjoner.

2.5.6 Gjennomføring av innsyn

At allmennhetens innsynsrett utvides i tvisteloven reiser særlige spørsmål knyttet til den praktiske gjennomføringen av innsynsretten. Den praktiske gjennomføringen reguleres i offentlighetsforskriftens kapittel 4, og til bestemmelsene her er det gitt utfyllende merknader. Videre er det utarbeidet et rundskriv om offentlighet i rettspleien.²¹⁸

Veiledning om gjennomføringen av innsynsretten må hentes fra disse bestemmelsene.

På anmodning skal enhver som har krav på utskrift av en rettsavgjørelse eller som har rett til innsyn i saksdokumentene i sivile saker, få tilsendt utskrift via post, telefaks, elektronisk post eller lignende, jf offentlighetsforskriftens § 9. I følge merknad til denne bestemmelsen plikter domstolen kun å etterkomme konkrete anmodninger om utskrift av bestemte avgjørelser. Innsynsretten er altså reaktiv, det vil si at den utløses ved forespørsel. Anmodning kan fremsettes ved telefonhenvendelse eller lignende, men dersom det er grunn til å frykte at utskriften vil bli utnyttet på urettmessig vis kan den

---

²¹⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 416

²¹⁸ Rundskriv av 16. september 2001 om offentlighet i rettspleien

enkelte domstol kreve personlig fremmøte.²¹⁹ Innsynsretten kan gjøres gjeldende hos den domstol som har de aktuelle dokumentene, vanligvis den domstolen som behandler saken.

Offentlighetsforskriften angir ikke hvor raskt utskrift skal gis. I følge Schei har allmennheten ikke krav på å få utskrift straks idet domstolen må prioritere sine ressurser ut i fra det forholdene tillater.²²⁰ Det følger imidlertid av forarbeidene til endringsloven at utskrifter av nylig avsatte avgjørelser bør gis rimelig raskt.²²¹ Generelt må det antakelig kunne kreves at domstolen gir utskrift uten ugrunnet opphold som er standarden etter offentleglova § 29 første ledd annet punktum. Dersom vilkårene for å få tilsendt utskrift ikke er tilstede skal den som har fremsatt anmodningen opplyses om dette.²²² For å tilrettelegge for allmennhetens innsynsrett pålegges videre domstolen å sette kopi av noen typer rettsavgjørelser i særskilte mapper for pressen, betegnet som pressemapper, jf offentlighetsforskriftens § 10. Avgjørelsene skal ligge i mappen i minst fire uker, jf § 10 fjerde ledd. Formålet med slike pressemapper er at pressen skal få løpende innsyn i nylig avsagt avgjørelser.²²³

Twistemålsutvalget foreslo en løsning som innebar at de fleste av dokumentene som omfattes av innsynsretten etter tvisteloven § 14-2, ved automatiske prosesser skulle legges ut på internett.²²⁴ Utvalget fremhevet at denne løsingen ville være både arbeidsbesparende for retten og lette tilgjengeligheten for publikum. I høringsrunden ble det imidlertid påpekt at en slik ordning ville reise vanskelige spørsmål knyttet til intensiteten og varigheten av innsynsadgangen, i lys av hensynet til personvern.²²⁵ Denne løsingen ble ikke vedtatt. I offentlighetsforskriftens § 11 åpnes det imidlertid for at *rettsavgjørelser* kan publiseres på nettsider, enten lukkede kun for pressen, eller åpne for allmennheten. Det overlates til den enkelte domstol om den vil benytte seg av denne adgangen eller ikke, jf ordet ”kan”. Slik publisering kan naturligvis ikke skje i den grad

---

²¹⁹ Jf merknad til offentlighetsforskriften § 9 første ledd

²²⁰ Tvisteloven (2007) s. 631

²²¹ Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) s. 71

²²² Jf merknad til offentlighetsforskriften § 9 annet ledd

²²³ Jf merknad til offentlighetsforskriften § 10

²²⁴ NOU 2001:32 Bind B s. 863

²²⁵ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 221

det ikke kan gis utskrift av rettsavgjørelsen, eller dersom det foreligger forbud mot offentlig gjengivelse, jf offentlighetsforskriftens § 11 annet ledd. Adgangen til publisering er altså ikke videre enn referat- og innsynsadgangen.

I offentlighetsforskriften § 11 tredje ledd bokstav b) oppstilles ytterligere begrensninger for publisering av sivile saker på åpne nettsider: For saker som gjelder ”forhold av særlig sensitiv karakter” kan avgjørelsen bare publiseres på åpne nettsider i anonymisert form. Motsatt kan sivile saker som *ikke* gjelder slike forhold uanonymisert publiseres på åpne nettsider.

I offentlighetsforskriften § 11 siste ledd oppstilles frister for når publiserte avgjørelser må fjernes fra nettsider. Uanonymiserte avgjørelser må fjernes fra både åpne og lukkede nettsider innen tre måneder, men unntak kan gjøres for sivile saker som ikke berører forhold av særlig sensitiv karakter. Dette innebærer at det for publisering av sivile saker ikke gjelder noen begrensning for hvor lenge avgjørelsen kan være tilgjengelige på nettsiden, gitt at saker av særlig sensitiv karakter anonymiseres. Domstolenes adgang til å publisere rettsavgjørelser i sivile saker er altså underlagt få restriksjoner.

2.5.7 Tidspunkt for innsyn

Jeg vil her se nærmere på *når* det kan kreves innsyn i saksdokumentene. Tidspunktet for innsynsretten reguleres i tvisteloven §§ 14-2 tredje ledd og 14-5. Sakens behandlingsform er avgjørende for når innsynsretten inntreffer.

Hovedregelen for saker som behandles *muntlig*, er at ”retten til innsyn inntreffer etter hvert som dokumentene mottas av retten”, jf tvisteloven § 14-5 første ledd første punktum.

Innsynsretten inntreffer altså suksessivt etter hvert som materialet som omfattes av innsynsretten blir til.²²⁶ Bestemmelsen regulerer ikke særskilt tidspunktet for innsyn i dokumenter retten selv produserer, men det følger av forarbeidene at innsyn i rettsbøker kan kreves når rettsmøtet er avsluttet den enkelte dag.²²⁷ Unntak fra hovedregelen er gjort for bevis, jf tvisteloven § 14-5 første ledd annet punktum, der det slås fast at innsyn i bevis ikke kan kreves før beviset er påberopt i tråd med tvisteloven § 14-2

---

²²⁶ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 221

²²⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 415 og NOU 2001:32 Bind B s. 858

annet ledd bokstav c) (pkt 2.5.3.2). Retten til innsyn i et bevis oppstår altså ikke før det er klart at beviset vil utgjøre en del av rettens avgjørelsesgrunnlag, jf § 11-1.²²⁸ Dette er i tråd med den avgrensingen av innsynsretten som var tilsiktet i forarbeidene, nemlig å avgrense innsynsretten til det som vil utgjøre rettens avgjørelsesgrunnlag.²²⁹ Tidligere tidspunkt for rett til innsyn i bevis ville kunne føre til at det ble gitt innsyn utover det materialet som senere viste seg å utgjøre rettens avgjørelsesgrunnlag.

Hovedregelen for saker som fullt ut behandles *skriftlig*, er at innsynsretten inntre først ”når saken er avgjort i instansen”, jf tvisteloven § 14-5 første ledd tredje punktum.

Unntak fra dette er gjort for dokumentkategoriene som oppstilles i tvisteloven § 14-2 annet ledd: For disse dokumentene bestemmer tvisteloven § 14-2 tredje ledd at innsynsretten inntre først når det er truffet realitetsavgjørelse eller avgjørelse om sakskostnader. I saker som fullt ut behandles skriftlig, vil det altså kunne kreves innsyn i rettsbøker, rettsavgjørelser, rettsmeklingsprotokoller og sakskostnadsoppgaver etter domsavsigelsestidspunktet i den enkelte instans, jf ordlyden ”avgjort i instansen”. I andre saksdokumenter kan det derimot ikke kreves innsyn før det er truffet realitetsavgjørelse eller avgjørelse om sakskostnadene, jf § 14-2 tredje ledd. Krav om at det må være truffet realitetsavgjørelse innebærer at det ikke er tilstrekkelig at det er truffet kjennelse eller beslutning om saksbehandlingen for å utløse innsynsretten.²³⁰ Alternativet ”avgjørelse om sakskostnader” skal dekke de tilfellene der en sak blir hevet uten at det treffes realitetsavgjørelse fordi søksmål trekkes eller partene har inngått utenrettslig forlik, men det allikevel har vært tvist om sakskostnadene.²³¹ I tilfelle der saken heves uten at det treffes avgjørelse om sakskostnadene vil ikke rett til innsyn inntre for annet enn hevingskjennelsen, jf § 14-2 første ledd ”rettsavgjørelser”.

Tvisteloven §§ 14-2 tredje ledd og 14-5 regulerer altså fra hvilket tidspunkt allmennhetens rett til innsyn oppstår. Fra samme tidspunkt er retten forpliktet til å gi innsyn til den som krever det (pkt 2.5.6). Lovgiver har imidlertid tatt i betraktning at dersom det gis innsyn i noe som senere viser seg å skulle vært unntatt fra offentligheten,

---

²²⁸ Tvisteloven (2007) s. 645

²²⁹ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

²³⁰ Tvisteloven (2007) s. 630

²³¹ l.c.

vil skaden være uopprettelig.²³² Dersom en av partene krever unntak fra innsynsretten åpner derfor tvisteloven § 14-5 annet ledd første punktum for at retten kan utsette innsynsspørsmålet senest ”til avgivelse av den dom eller kjennelse som avgjør saken”. Schei påpeker at det er uklart om det siktes til avgjørelse i vedkommende instans eller om det siktes til den avgjørelse som blir rettskraftig, men legger til grunn at det vanskelig kan tenkes at retten skulle ha behov for å utsette innsynsspørsmålet ytterligere når det er truffet realitetsavgjørelse i saken i den enkelte instans.²³³ Vurderingen av om det skal gis innsyn i bevis som føres i åpent rettsmøte kan ikke utsettes når beviset er ført, jf tvisteloven § 14-5 annet ledd siste punktum.

I tvisteloven § 14-5 annet ledd annet punktum heter det at retten, dersom den er i tvil, ”bør” utskyte spørsmålet til de muntlige forhandlingene. Innsynsspørsmålet kan da vurderes parallelt med spørsmålet om et bevis skal føres bak lukkede dører.²³⁴

Bestemmelsen i tvisteloven § 14-5 annet ledd tar sikte på situasjoner der det er tvilsomt om allmennheten har rett til innsyn.²³⁵ Dersom det ikke er tvilsomt at allmennheten har innsynsrett, kan innsyn ikke utsettes i medhold av § 14-5 annet ledd. Er innsynsretten inntrådt, må den som krever innsyn gis tilgang til opplysningene i tråd med reglene om gjennomføring i offentlighetsforskriftens kapittel 4 (se pkt 2.5.6).

2.5.8 Saksbehandling ved tvist om innsyn

2.5.8.1 Behandling av innsynsspørsmålet

Saksbehandlingsregler ved tvist om allmennhetens innsynsrett gis i tvisteloven § 14-6. Bestemmelsen kommer bare til anvendelse på de tilfeller der retten *kan* tillate innsyn: Er innsynsretten avskåret etter bestemmelsene i tvisteloven §§ 14-3 eller 14-4 trenger retten ikke treffe noen særskilt beslutning for å nekte innsyn.²³⁶ For eksempel ved

---

²³² NOU 2001:32 Bind B s. 862

²³³ Tvisteloven (2007) s. 646

²³⁴ l.c.

²³⁵ Tvisteloven (2007) s. 646 og NOU 2001:32 Bind B s. 862

²³⁶ Tvisteloven (2007) s. 648

begjæring om innsyn i rettsavgjørelse der det er gitt pålegg om hemmelighold, jf tvisteloven § 14-3 annet ledd tredje alternativ.

Etter tvisteloven § 14-6 første ledd bokstav a) er hovedregelen at retten bare plikter å ta stilling til om innsyn skal nektes dersom en part har motsatt seg innsyn. Retten trenger altså ikke av eget tiltak ta opp spørsmålet om innsyn skal nektes. Dersom ingen av partene har begjært at det skal stenges for innsyn, er utgangspunktet at innsyn skal gis med mindre hensyn til tredjeperson krever noe annet.²³⁷ Det er altså opp til partene om de vil påberope seg eventuelt bevisfritak eller taushetsrett.²³⁸ Etter tvisteloven § 14-5 første ledd bokstav b) må retten imidlertid av eget initiativ ta stilling til om innsyn skal nektes ”når det av hensyn til andre enn sakens parter kan gjelde regler om taushetsplikt eller taushetsrett”.

Hvilke undersøkelser retten må gjøre for å få klarhet i om en part motsetter seg innsyn vil variere.²³⁹ For prosesskriv bestemmer tvisteloven § 12-2 første ledd femte strekpunkt at parten må angi om prosesskrivet og eventuelle bilag kreves unntatt fra allmennhetens innsynsrett etter tvisteloven § 14-4 annet ledd. Det følger av forarbeidene at det er tilstrekkelig for å anse at en part har begjært at det stenges for innsyn at parten gjør oppmerksom på at det for det aktuelle tilfellet gjelder regler om taushetsplikt eller bevisfritak.²⁴⁰ Dersom bevis er ført i rettsmøte for åpne dører og en part ikke har påberopt seg bevisfritak eller taushetsrett, kan retten legge til grunn at parten ikke har begjært at innsynsretten stenges. Har en part derimot påberopt seg bevisfritak eller taushetsrett, men allikevel har gått med på å forklare seg, må retten som utgangspunkt legge til grunn at parten har motsatt seg at allmennheten gis innsyn.²⁴¹

Innsyn skal bedømmes for hvert enkelt dokument eller hver del av dokumentet, jf tvisteloven § 14-6 annet ledd. Dette markerer at retten må være bevisst i sin vurdering av hva som unntas fra offentligheten og ikke gjøre unntak fra innsynsretten i større grad enn det som er nødvendig. Det samme gjelder for begrensninger i offentligheten som

---

²³⁷ Tvisteloven (2007) s. 647

²³⁸ Se tvisteloven kapittel 22

²³⁹ Tvisteloven (2007) s. 648

²⁴⁰ NOU 2001:32 Bind B s. 863

²⁴¹ Tvisteloven (2007) s. 648

besluttet i medhold av domstollovens regler om møteoffentlighet og referatadgang (pkt 2.4.4).

2.5.8.2 Formkrav og overprøvingsadgang

Det følger av offentlighetsprinsippet og EMK art 6 nr 1 at innskrenkninger i offentligheten må besluttet særskilt i det enkelte tilfellet, og at innskrenkninger må begrunnes. Motsatt kreves ingen særskilt beslutning for gjennomføring av hovedregelen om offentlig rettergang: At allmennheten gis innsyn i tråd med reglene i tvisteloven § 14-2 flg. krever derfor ingen særskilt beslutning, innsyn må ikke begrunnes og partene har formelt ingen klageadgang. Videre kreves ingen særskilt beslutning i tilfelle der allmennhetens innsynsrett er avskåret og det ikke åpnes for noen meroffentlighetsvurdering, for eksempel etter tvisteloven § 14-4 første ledd. I slike tilfeller har lovgiver på forhånd fastsatt innskrenkning i offentligheten, og det er ikke opp til retten å treffe beslutning om dette. Følgelig må det heller ikke for slike avgjørelser gis begrunnelse, og verken partene eller allmennheten har noen formell klageadgang.

Beslutning om å gjøre unntak fra innsynsretten innebærer en innskrenkning i offentligheten og slik avgjørelse må følgelig besluttet særskilt for hvert enkelt tilfelle. Det må dessuten gis begrunnelse for resultatet. Dette syn er gjennomført i tvisteloven § 14-6 tredje ledd der det kreves at avgjørelse om å nekte innsyn etter §§ 14-3 og 14-4 annet til fjerde ledd må treffes ved *kjennelse*. Reglene her tilsvarer bestemmelsene om avgjørelsesform i domstolloven §§ 124 flg. (pkt 2.4.4).

Tvisteloven § 19-6 fjerde ledd krever at kjennelser skal begrunnes. Etter samme bestemmelse skal begrunnelsen innholde en fremstilling av saken, partenes påstander og påstandsgrunnlag og endelig rettens vurderinger. Dersom retten for eksempel har besluttet unntak fra innsyn i medhold av tvisteloven § 14-4 annet ledd bokstav b), må det følgelig fremgå hvorfor hensynet til privatlivets fred er gitt prioritet fremfor offentlighet i den konkrete saken. I begrunnelsen må altså begrensningen i offentligheten forsvares.

Tvisteloven § 29-2 første ledd slår fast at kjennelser kan ankes. Videre følger det av tvisteloven § 29-8 annet ledd at både den som har fått avslag på begjæring om innsyn,

og part som har motsatt seg innsyn, kan anke over beslutning som er bestemmende for innsynsretten.²⁴² Dersom avgjørelsen blir anket blir det ikke gitt innsyn før anken er avgjort, jf tvisteloven § 14-6 tredje ledd tredje punktum, men under hovedforhandling er retten ikke bundet av sin tidligere avgjørelse av innsynsspørsmålet, jf § 19-10 første ledd.²⁴³ I forarbeidene til lov om endring i rettergangsloven m.m. uttrykkes det også som et alminnelig syn at en beslutning om innskrenkninger i offentlighetsprinsippet bør være begrunnet.²⁴⁴ Krav om kjennelsesform er altså gjennomføring av synet om at innskrenkninger i offentligheten må besluttet særskilt i det enkelte tilfellet og at innskrenkninger må begrunnes.

2.6 Meroffentlighet

Praktisering av meroffentlighet har sin rettslige forankring i det såkalte meroffentlighetsprinsippet. For forvaltningen er dette prinsippet lovfestet i offentleglova § 11 der det heter:

”Der det er høve til å gjere unntak fra innsyn, skal organet likevel vurdere å gi heilt eller delvis innsyn. Organet bør gi innsyn dersom omsynet til offentleg innsyn veg tyngre enn behovet for unntak.”

Det finnes ingen tilsvarende bestemmelse som lovfester meroffentlighetsprinsippet i rettergang, men det følger av ulovfestet rett at prinsippet også gjelder for domstolene. For domstolene kan meroffentlighet beskrives som rettens plikt til å vurdere om det er grunn til å unnta en opplysning fra offentlighet der det er anledning til å unnta opplysningen.²⁴⁵ Meroffentlighet kan også beskrives som den oppfordring domstolene har til å gi offentlig innsyn i opplysninger som kan unntas.²⁴⁶ Meroffentlighet er altså

---

²⁴² Tvisteloven (2007) s. 649

²⁴³ l.c.

²⁴⁴ NOU 1988:2 s. 30 og 39

²⁴⁵ Jusleksikon (2007) s. 208

²⁴⁶ l.c.

rettens plikt til å være bevisst i sin vurdering av om hensyn som taler for innskrenking veier tilstrekkelig tungt til at offentligheten må innskrenkes i det enkelte tilfellet.

Om meroffentlighet heter det i forarbeidene til endringsloven blant annet:²⁴⁷

”Når loven åpner for at retten kan innskrenke offentligheten [...] betyr ikke dette at retten nødvendigvis bør gjøre dette. Det er viktig å fastholde utgangspunktet om en offentlig rettergang og bare beslutte innskrenkninger i konkrete tilfeller der dette er nødvendig. Ved konkrete vurderinger av om dørene bør lukkes, offentlig referat forbys etc., må retten alltid ta i betraktning de prinsipielle hensyn som taler for offentlighet og som lovens hovedregler bygger på.”

Sitatet viser at retten har en plikt til å vurdere om det kan utøves meroffentlighet ved praktiseringen av reglene om møteoffentlighet og referatadgang i domstoloven kapittel 7.

Reglene om unntak fra allmennhetens innsynsrett i tvisteloven §§ 14-3 og 14-4 åpner også for praktisering av meroffentlighet. Et eksempel er tvisteloven § 14-3 første ledd første punktum som begrenser allmennhetens *rett* til innsyn, men ikke rettens adgang til å tillate innsyn²⁴⁸ (pkt 2.5.3.1). Mer usikkert er det imidlertid om retten kan tillate innsyn i andre saksdokumenter enn de som oppstilles i tvisteloven § 14-2 første og annet ledd, ved praktisering av meroffentlighet. I tvistemålsloven var allmennhetens innsynsrett regulert i § 135 første ledd. Denne bestemmelsen ga ikke allmennheten noen alminnelig rett til innsyn, med mindre begge partene samtykket eller det forelå rettslig interesse i innsyn. Dersom ingen av disse vilkårene var oppfylt fulgte det imidlertid av rettspraksis at retten kunne tillate innsyn ved å praktisere meroffentlighet. Eksempel på dette finnes i kjennelse inntatt i Rt. 2007 side 757 som gjaldt krav om dokumentinnsyn i avsluttet sak. Begge partene motsatte seg innsyn, og det var uomtvistet at rettslig interesse ikke forelå. Vurderingen knyttet seg følgelig til praktisering av meroffentlighet

---

²⁴⁷ Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) s. 41

²⁴⁸ Tvisteloven (2007) s. 634

etter tvistemålsloven § 135 første ledd annet punktum og spørsmålet var om tingretten burde gitt innsyn i dokumentbevis etter anmodning fra avis. Kjæremålets kompetanse var begrenset til å kontrollere om lagmannsretten hadde tatt et riktig rettslig utgangspunkt og om det var lagt vekt på relevante forhold innenfor rammen av offentlighetsprinsippet.²⁴⁹ Kjæremålsutvalget kom til at lagmannsretten bygget på et riktig rettslig utgangspunkt ved å legge til grunn at det ved domstolenes praktisering av meroffentlighet ikke gjelder noen presumpsjon for at allmennheten skal gis innsyn i saksdokumenter. Ved praktiseringen av meroffentlighet mente utvalget det ikke kan kreves begrunnelse ved avslag på innsyn. Innsynsbegjæringen knyttet seg til sak som var behandlet skriftlig i større grad enn vanlig, og kjæremålsutvalget uttalte at ”dette etter omstendighetene kan være et forhold som taler for å utøve meroffentlighet”, jf avsnitt 38. Tvisteloven § 14-2 annet ledd bokstav c) gir i dag allmennheten rett til innsyn i dokumentbevis, i den grad beviset anses ført (pkt 2.5.3.2). Videre vil avslag på innsyn måtte begrunnes jf tvisteloven § 14-6 tredje ledd og § 19-6 fjerde ledd.

I tvistelovens forarbeider legges det til grunn at retten ikke kan tillate innsyn ut over den rammen tvisteloven § 14-2 angir, i lys av at bestemmelsen i betydelig grad utvider allmennhetens innsynsrett i forhold til tidligere.²⁵⁰ Tvistemålsutvalget gikk grundig inn i vurderingen av hvilke dokumenter som burde omfattes av allmennhetens innsynsrett.²⁵¹ Det ble blant annet vurdert om innsynsretten skulle utstrekkes til å omfatte også prosesskriv og bevis som fremlegges i saken, men som ikke føres på en slik måte at det går inn i rettens avgjørelsesgrunnlag.²⁵² Løsningen ble at allmennhetens innsynsrett er begrenset til å omfatte det som utgjør rettens avgjørelsesgrunnlag. Dette var et bevisst og gjennomtenkt valg fra lovgivers side blant annet begrunnet med hensynet til partene, sakens opplysning, ressursbruken og forliksmulighetene.²⁵³ Man kan derfor si at hovedregelen i tvisteloven § 14-2 sammen med unntaksbestemmelsene i §§ 14-3 og 14-4 nå angir mer absolutte rammer for innsynsretten og at rettens adgang til å

---

²⁴⁹ Rt. 2007 side 757 avsnitt 31

²⁵⁰ NOU 2001:32 Bind B s. 858 og Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 221

²⁵¹ NOU 2001:32 Bind A s. 602 flg

²⁵² *ibid.* s. 603

²⁵³ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 220

praktisere meroffentlighet derfor er stengt.²⁵⁴ Spørsmålet er imidlertid om offentlighetsprinsippet tilsier at døren må holdes på gløtt for en meroffentlighetsvurdering i tilfelle der sterke offentlige interesse gjør seg gjeldende. Det foreligger så vidt jeg kan se ingen avgjørelser fra domstolene som gir nærmere veiledning, og spørsmålet er derfor foreløpig uavklart.

3 Avslutning

Gjennomgangen viser at sivile saker som hovedregel skal være offentlige. Dette gjennomføres i praksis ved at rettsmøtene er åpne for alle, ved at forhandlingene og avgjørelsene fritt kan gjengis offentlig og gjennom allmennhetens lovfestede rett til innsyn i saksdokumentene. Unntak fra hovedregelen om møteoffentlighet, referatadgang og innsynsrett kan kun skje med hjemmel i lov eller bestemmes av retten i medhold av lov. Videre skal beslutninger som innskrenker offentligheten, begrunnes. Offentlighet er én av flere faktorer som til sammen skal sikre en god prosessordning. Andre faktorer som må tas i betraktning er blant annet hensynet til kontradiksjon, effektivitet og prosessøkonomi. Alt i alt må en prosessordning være slik at innbyggerne kan slå seg til ro med at deres rett kan gjennomføres ved statens hjelp.²⁵⁵ Dette er sivilprosessens viktigste oppgave.

Siden vedtakelsen av tvistemålsloven i 1915 har offentlig rettergang først og fremst vært gjennomført ved møteoffentligheten. Tvisteloven åpner for økt grad av skriftlig behandling og offentlig rettergang må ved skriftlig behandling gjennomføres ved dokumentoffentlighet. Dette gir foranledning til å spørre om ikke allmennhetens rett til innsyn i saksdokumentene må styrkes ytterligere. Dokumentoffentlighet i saker som behandles etter rettspleielovene omfattes nå ikke av grunnlovsvernet i § 100 femte ledd

---

²⁵⁴ Mageli m.fl.

²⁵⁵ Robberstad (2009) s. 1

(se pkt 2.2).²⁵⁶ Videre er det uklart om dokumentoffentlighet omfattes av offentlighetsbegrepet i EMK art. 6 nr 1 (se pkt 2.3.2).

Offentlighetsprinsippet er ikke absolutt og offentligheten må innskrenkes der sterke mothensyn gjør seg gjeldende. I offentlighetsvurderingen må det tas i betraktning at utstrakt offentlighet kan motvirke muligheten for konkret tvisteløsning, i den forstand at ønsket om å unngå offentlighet kan medføre at saker ikke bringes inn for domsstolene. Nettopp ønsket om å unnta saken fra offentlighet er trolig en motivasjon for at mange velger voldgift fremfor behandling ved de alminnelige domstolene. Særlig vil dette gjelde der det er fare for offentliggjøring av forretningshemmeligheter.

Sivile saker er offentlige, men det må altså gjøres en fornuftig innskrenking av offentligheten der det er rimelig og nødvendig for å sikre at domstolene oppfyller sin funksjon, nemlig å gjennomføre rett.²⁵⁷

---

²⁵⁶ St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 144

²⁵⁷ Robberstad (2009) s. 1

Litteraturliste

Bøker

Bohlin, Alf. Offentlighetsprincipen. 7. utg. Vällingby, 2007.

Bøhn, Anders. Domstoloven. Kommentarutgave. Oslo, 2000.

Danelius, Hans. Mänskliga rättigheter i europisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Stockholm, 1998.

Den Europæiske Menneskeretskonvention. Peer Lorentzen m.fl. 2 utg. København, 2003.

Jusleksikon. Jon Gisle m.fl. 3. utg. Oslo, 2007.

Robberstad, Anne. Sivilprosess. Bergen, 2009.

Skoghøy, Jens Edvin A. Tvistemål. 2. utg. Oslo, 2001.

Skoghøy, Jens Edvin A. Tvisteløsning. Oslo, 2010.

Tvisteloven kommentarutgave. Tore Schei m.fl. Bind I og Bind II. Oslo, 2007.

Aall, Jørgen. Rettergang og menneskerettigheter. Bergen, 1995.

Aall, Jørgen. Rettsstat og menneskerettigheter. 2. utg. Bergen, 2007.

Lover m.m.

Lov av 17. mai 1814 Kongeriget Norges Grundlov (Grunnloven)

Lov av 22. mai 1902 nr. 10 almindelig borgerlig straffelov (straffeloven)

Lov av 13. august 1915 nr 5 om domstolene (domstolloven)

Lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

Lov av 21. februar 1930 om skifte (skifteloven)

Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Lov av 8. juni 1984 nr. 58 (konkursloven)

Lov av 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven)

Lov av 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetens stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Lov av 4. juni 1999 nr. 37 om endringer i rettergangslovene m.m. (kildevern og offentlighet i rettspleien)

Lov av 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)

Lov av 14. mai 2004 nr. 25 om voldgift (voldgiftsloven)

Lov av 17. juni 2005 nr 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern m.v. (arbeidsmiljøloven)

Lov av 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile saker (tvisteloven).

Lov av 19. mai 2006 nr 6 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)

EMK – Europarådets konvensjon av 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettigheter og de grunnleggende friheter - Den europeiske menneskerettighetskonvensjon. Roma 1950.

SP – FNs internasjonale konvensjon av 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter. Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. New York 1976.

Artikler m.v.

Faremo, Grete. *Ytringsfriheten, kriminaljournalistikken og personvernet*: Tale for BAs generalforsamling 16. mars 1996. (hentet fra www.regjeringen.no)

Steinar Mageli, Steinar m.fl. Gyldendals lovkommentar til tvisteloven § 14-2. Note 656. (www.rechtsdata.no)

Reusch, Christian. Anmeldelse av Eric Bylanders, *Muntlighetsprincippet – En rettsvitenskapelig studie av processuelle handlingsformer i svensk rett*: Tidsskrift for rettsvitenskap. Årgang 120 (2007) s. 626-632.

Schei, Tore. *Offentlighet eller hemmelighet i retten?*: Aftenposten. 14. april 2005. (hentet fra www.lovdata.no)

Thorheim, Karl Otto. Gyldendals lovkommentar til straffeprosessloven § 128 annet ledd. Note 134. (2010) (www.rechtsdata.no)

Forskrifter m.m.

Forskrift av 15. desember 2000 om behandling av personopplysninger
(personopplysningsforskriften)

Forskrift av 6. juli 2001 nr. 757 om offentlighet i rettspleien (offentlighetsforskriften)

Rundskriv fra Justis- og politidepartementet av 16. september 2001 om offentlighet i rettspleien.

Forarbeider

Ot.prp. nr. 55 (1997-1998)	Om lov om endringer i rettergangslovene m.m. (Kildevern og offentlighet i rettspleien).
----------------------------	--

Ot.prp. nr. 51 (2004-2005)	Om lov om mekling og rettergang i sivile saker. (tvisteloven).
----------------------------	---

Innst. O. nr. 110 (2004-2005)	Innstilling fra justiskomiteen om lov om mekling og rettergang i sivile tvister. (tvisteloven).
-------------------------------	--

St.meld. nr. 26 (2003-2004)	Om endring av Grunnloven § 100.
-----------------------------	---------------------------------

NOU 1988:2	Kildevern og offentlighet i rettspleien.
------------	--

NOU 2001:32	Bind A. Rett på sak. Lov om tvisteløsning (del I og II).
-------------	--

NOU 2001:32	Bind B. Rett på sak. Lov om tvisteløsning (del III og IV).
-------------	--

NOU 2003:30	Ny offentlighetslov.
-------------	----------------------

NOU 2009:1	Individ og integritet. Personvern i det digitale samfunnet.
------------	---

Norsk rettspraksis

Rt. 1954 side 858.

Rt. 1987 side 406.

Rt. 2001 side 468.

Rt. 2001 side 894.

Rt. 2002 side 151.

Rt. 2003 side 1215.

Rt. 2007 side 459.

Rt. 2007 side 687.

Rt. 2007 side 757.

Rt 2008 side 257.

Rt. 2008 side 354.

Rt. 2008 side 489.

Rt. 2008 side 1089.

Rt. 2009 side 1103.

Rt. 2010 side 258.

Oslo tingretts beslutning avsagt 28. juni 2006 (saksnr: 06-021014TVI-OTIR/03)

Hålogaland lagmannsretts kjennelse avsagt 18. april 2008 (LH-2008-28250)

Borgarting lagmannsretts kjennelse avsagt 5. mai 2009 (LB-2009-45292)

EMD-PRAKSIS

Håkansson og Sturesson mot Sverige.	Dom 21. februar 1990. EMD
Jan-Åke Andersson mot Sverige.	Dom 29. oktober 1991. EMD.
Werner mot Østerike.	Dom 24. november 1997. EMD
Riepan mot Østerike.	Dom 14. november 2000. EMD
Döry mot Sverige.	Dom 12. november 2002. EMD
Lundevall mot Sverige.	Dom 12. november 2002. EMD
Salomonssen mot Sverige.	Dom 12. november 2002. EMD.
Jussila mot Finland.	Dom 23. november 2006. EMD

Nettsider:

www.wikipedia.org

www.regjeringen.no

www.lovdata.no

www.rechtsdata.no

